

Pedagogiska institutionen
Multimedia pedagogik - teknik

Relation via Internet

– från virtuell gemenskap till verkligt möte

Thorleif Alberg

Uppsats för profilerad påbyggnadskurs i pedagogik
med inriktning mot multimedia och teknik, 10 p.
Utbildningsprogrammet Multimedia pedagogik-teknik, 120 p
Vårterminen 2003
Handledare: Jutta Balldin

Tack till min handledare Jutta Balldin, och tack till mina informanter.

ABSTRACT

Alpberg, Thorleif (2003) *Relation via Internet – från virtuell gemenskap till verkligt möte.*

Uppsats för profilerad påbyggnadskurs i pedagogik med inriktning mot multimedia och teknik, 10p

Utbildningsprogrammet Multimedia pedagogik – teknik, 120 p

Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet

Handledare: Jutta Balldin

Uppsatsen bygger på en kvalitativ studie över hur parrelationer växer fram på Internet och sedan övergår till ett möte i den fysiska verkligheten. Vad upplever man som specifikt för detta sätt att mötas? Vad kan denna plattform erbjuda? Syftet är att kartlägga några aspekter av en relativt ny initial kontaktform som har potentialen att få stora praktiska konsekvenser i livet. Det globala i kontaktsituationen kan innebära att relationerna medför byte av uppehållsland, kultur, arbete med mera.

Studien är byggd på djupintervjuer med några människor i olika åldrar. Gemensamt för dem alla är att de träffat en partner via Internet. Några av dessa relationer klarar övergången från Internet till den fysiska verkligheten och utvecklas till ett permanent förhållande. Andra relationer fungerar inte i övergången från Internet.

Några av resultaten i denna studie är att en intensiv och omfattande kommunikation föregår mötet i den fysiska verkligheten och att man snabbt blir personlig i elektronisk kommunikation. Frånvaron av kroppen kan ses som ett erbjudande att bli bemött efter sina inre egenskaper. Elektroniska media upplevs som unika i sina möjligheter, för flertalet av informanterna finns inga alternativa kontaktformer.

Det metodologiska förhållningssättet är förankrat i pedagogisk etnografi. Fokus ligger på hur individen upplever erbjudanden och utmaningar i ett datormedierat möte och dess potential att bli ett parförhållande i den fysiska verkligheten.

Nyckelord: Relation, e-kommunikation, identitet, Internet, erbjudanden, utmaningar.

INNEHÅLL:

Abstract	
Innehållsförteckning	1
1. INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Frågeställningar	4
1.3 Syfte och avgränsningar	4
1.4 Tidigare forskning	4
1.5 Upplägg	5
2. TEORETISK BAKGRUND	6
2.1 E-kommunikation på Internet	6
2.2 Identitet och Internet	6
<i>Multipla identiteter</i>	7
<i>Att prova identiteter</i>	7
<i>Identitet i kommunikation och databaser</i>	7
<i>En socialt konstruerad identitet</i>	8
<i>Identiteten som berättelse</i>	9
<i>Identiteten och cyborggen</i>	9
<i>Identitet utan kropp</i>	10
<i>Globalisering och nya sociala villkor</i>	10
<i>Konklusion – identiteten som reflexiv konstruktion</i>	11
3. FÖRHÅLLNINGSSÄTT	11
3.1 Pedagogisk etnografi och abduktion	11
3.2 Utvecklingsuppgift och meningserbjudande	13
4. METOD	13
4.1 Metod och teknikval	13
<i>Etiska överväganden</i>	14
<i>Reliabilitet och validitet</i>	14
4.2 Urval	15
4.3 Datainsamling	16
5. INTERVJUER OCH TOLKNINGAR	16
5.1 Berättelser om möten	16
5.2 Lennart och Carrol	17
5.2.1 Datanära tolkning: Lennart och Carrol	20
5.3 Peter och Beatrice	21
5.3.1 Datanära tolkning: Peter och Beatrice	23
5.4 Emma och Andreas	24
5.4.1 Datanära tolkning: Emma och Andreas	26
5.5 Johan och Lin-Lin	27
5.5.1 Datanära tolkning: Johan och Lin-Lin	30
5.6 Birgit och Herman	31
5.6.1 Datanära tolkning: Birgit och Herman	34

5.7	Sammanfattning av datanära tolkningar	35
	<i>Sociala meningserbudanden – nya sociala rum</i>	35
	<i>Kunskap och information</i>	36
	<i>Anonymitet</i>	36
	<i>Vad hos den andra väcker ens intresse?</i>	36
	<i>Hur tar man kontakt?</i>	37
	<i>Relationens framväxande</i>	37
	<i>Kommunikationens former</i>	38
	<i>Utan kropp – ett erbjudande?</i>	39
	<i>Högt tempo</i>	39
	<i>Språkets betydelse</i>	40
	<i>Jämförbara kontaktformer</i>	40
	<i>Från Internet till verkligt möte – en central utmaning</i>	40
	<i>Reaktioner från omvärlden</i>	41
6.	ANALYS	42
6.1	Analys av data med teoretisk återkoppling	42
	<i>Kommunikationen är relationen</i>	42
	<i>Ärlighet och multipla verkligheter</i>	42
	<i>Ett socialt reflexivt projekt</i>	43
	<i>Tempo</i>	43
	<i>Chatten som moratorium</i>	43
	<i>Kurtis – uppvaktning via e-post</i>	44
	<i>Kroppen och Internet</i>	44
	<i>By eller värld?</i>	45
7.	SLUTDISKUSSION	46
	<i>Det mänskliga verktyget – Internet</i>	46
	<i>Om metod och förbättringar</i>	46
	<i>Vidare forskning</i>	47
8.	REFERENSER	48
9.	BILAGA:	50
	Intervjufrågor	50

1. INLEDNING

1.1 BAKGRUND

En av mina äldsta vänner, Lennart, skaffade våren år 2001 en dator och ett Internetabonnemang. Detta skulle visa sig medföra en total förändring av hans liv. Ett och ett halvt år senare emigrerade han till USA och gifte sig där med en kvinna, Carrol, som han initialt träffat på ett Internetforum. Den vänskapsbaserade informationen jag fick om denna relations framväxt från Internet till den fysiska verkligheten, ledde fram till valet av detta uppsatsämne. Historien om Lennart och Carrol är nämligen mycket spännande, och är en av några som kommer att berättas här.

Att en relation kan växa fram på Internet och övergå till ett förhållande i den fysiska verkligheten är inte unikt för nämnda par. När jag började nämna mina funderingar på att skriva en uppsats om detta fick jag ganska snart tips om parrelationer som haft sin begynnelse på Internet.

Människor i min omgivning, vänner, bekanta, arbetskamrater, studiekamrater kände till liknande förhållanden i sin närhet. Ämnet känns mycket angeläget eftersom det innehåller de verkliga följderna av något som börjat virtuellt. Det är ett relativt nytt fenomen, och eftersom villkoret för relationerna är Internet så kan konsekvenserna av ett möte bli annorlunda än i tidigare kontaktformer. Internets globalitet ökar antalet möjliga kontakter mångfaldigt.

Mötesplatserna på Internet är träffpunkter, kontaktytor som inbegriper stora delar av världen, och som hela tiden vidgar sig utåt. Följderna av detta är att den kvinna eller man du vill dela ditt liv med kan finnas på helt andra sociala och geografiska platser än de du normalt rör dig på. I andra sociala grupperingar, i andra städer, i andra länder och i andra världsdelar. Denna potentiella rörlighet skapar nya sociala sammanhang med en ny typ av historia och bakgrund.

Identiteterna eller personligheterna medieras över två bildskärmar. Vad och vem man ser, vem man tar kontakt med och fattar tycke för är någon som man kommer att jämföra ansikte mot ansikte med den bild som man skapat via ett forum på Internet.

Frånvaron av den fysiska gestalten med allt det innebär av utseende, röst, kroppsspråk, doft med mera, innebär att förhållandets början etableras genom ett utbyte av text och senare någon elektronisk bild. Här finns alltså ett initialskede som kan sägas vara motsatsen till att exempelvis bli attraherad av någons utseende. Det finns heller inte någon verklig omgivning att relatera till och jämföra sina intryck av partnern med, som på en arbetsplats eller i en vänkrets.

Ur många perspektiv är det därför intressant att försöka ta reda på hur människor upplever denna relativt nya kontaktform.

Under Internets barndom var tankarna om dess radikala inverkan på den ”vanliga människans” vardagsliv betydande. Dessa förväntningar har delvis kommit på skam och delvis infriats. Människorna i denna studie har använt Internet som verktyg för förändring och utveckling av sina liv i en genomgripande omfattning.

1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR

Min huvudsakliga frågeställning är:

- Hur upplever människor att relationer växer fram under elektronisk kommunikation och hur upplever de övergången från det virtuella till det fysiska rummet?

Denna huvudfråga kommer att specificeras och relateras till andra sätt att träffas initialt. Exempel:

- Vad upplever man som specifikt för detta sätt att mötas?
- Vad erbjuder denna plattform?
- Vad hos den andre väcker ens intresse?
- Hur tar man kontakt?
- Hur ser kommunikationsutbytet ut från medierad bild till fysisk verklighet?
- Finns det jämförbara kontaktformer?
- Vilka mediaformer använder man sig av under relationens utveckling och i vilken ordning?

1.3 SYFTE OCH AVGRÄNSNINGAR

Syftet med denna studie är att, utifrån några personers berättelser/upplevelser, kartlägga några aspekter av en relativt ny initial kontaktform som har potential att få stora praktiska konsekvenser i livet.

De praktiska konsekvenserna kan vara annorlunda jämfört med äldre initiala kontaktformer, eftersom det är en global kontaktsituation som kan medföra byte av uppehållsland, kultur, arbete med mera.

Studien kan visa på nya möjligheter för människor att träffas och utvecklas över i stort sett hela världen, vilket kan anses vara en positiv globaliseringseffekt.

Studien kan ge människor i liknande situationer en möjlighet att relatera till problem som kan uppkomma på grund av situationens speciella karaktär, en möjlighet att jämföra med andras erfarenheter. Erfarenheterna av Internetinitierade relationer är än så länge inte så tillgängliga som för parterna som träffats på ett mer traditionellt sätt. Studien handlar om verkliga parrelationer som växt fram med början på Internet.

Jag kommer alltså inte att behandla rent elektroniska relationer som inte övergår till möten i den fysiska verkligheten. Den handlar inte om kulturen på rena "dating-siter" eller tillfälliga sexuella möten genererade på Internet. Jag kommer inte att behandla synen på fenomen som kärlek och relationer i sig.

1.4 TIDIGARE FORSKNING

Det finns några tidigare studier som tangerar detta forskningsområde, här är en del exempel:

Malin Svenningsson, doktorand på Tema Kommunikation vid Linköpings universitet, har studerat chatten som arena för kontaktskapande (1999). Det är en tvärvetenskaplig forskning med tyngdpunkten inom olika kommunikationsteorier. Hon har bland annat jämfört chattare och icke-chattares attityder gentemot Internet som relationsskapare. De som använder chatt i hennes undersökning är generellt positiva till det förutsättningslösa sätt att mötas som de tycker att det är. De betonar ärligheten i chattsamtalen, den avspänning som anonymiteten ger och det fokus på inre kvaliteter som kroppens frånvaro ger. Icke-chattarna tror att den relativa anonymiteten ger chattare tillfälle att göra saker som de inte vågar göra i verkligheten. De tror att avvikare av olika slag är överrepresenterade på Internet.

En C/D-uppsats vid Luleå tekniska universitet av Ann-Sofie Boman (2002) behandlar identitetsbegreppet vid chatt och relationer. Den har en psykologisk ansats och har en tonvikt på självpresentation och processer vid relationsbildande i datormedierad kommunikation. De sociala behov som styr chattandet undersöks, och den tar exempelvis upp de viktigaste faktorerna i självpresentation och uppfattning av den andra: kön, ålder, bostadsort, skola/yrke, familjesituation och intressen. Utseendet anses också här oviktigt, utbyten av förtroenden leder till en intimare relation.

Den svenske etnologen och journalisten Nicolas Jacquemot har skrivit en bok om att mötas på Internet (2002). Den förefaller ha en vetenskaplig ansats i sin empiri, men är publicerad i reportageform. Relationsbeskrivningarna i boken är mest fokuserade på relationernas fortsatta förlopp i den fysiska verkligheten och behandlar inte så mycket av det specifika i hur relationer växer fram på Internet och deras övergångar till den fysiska verkligheten, det som är ämnet för denna studie.

Det finns ingen större mängd forskning och teoribildning som exakt behandlar mitt forskningsområde, så det är intressant och samtidigt lite uppfordrande att hitta empiriska och teoretiska infallsvinklar som kan bidra till kunskapen om detta fenomen.

1.5 UPPLÄGG

Den här studien är upplagd enligt principen om abduktionslogik vilket innebär att teori och data jämförs med varandra kontinuerligt under arbetet för att hitta de rimligaste tolkningarna av det empiriska innehållet. Man använder sig av teori i form av öppnande begrepp/teoretiska begrepp som ställs mot data i en fortlöpande, pendlande process.

Studiens första del är en teoretisk bakgrund. Den redovisar kort hur de digitala rummen kan se ut i kommunikationen mellan människor på Internet. Den sammanfattar den litteraturbaserade förförståelsen av identitetens gestaltning på Internet som är mitt teoretiska ingångsmaterial i denna studie.

Sedan följer en redovisning av studiens metodiska förhållningssätt. Efter detta redovisas metod, urval och datainsamling. Empiriska data presenteras sedan sammanfattade som separata berättelser. En datanära tolkning är inkluderad i berättelserna. Efter detta följer en analys med återkopplingar till den teoretiska bakgrunden.

2. TEORETISK BAKGRUND

2.1 E-KOMMUNIKATION PÅ INTERNET

Ett chattforum är en webbplats på Internet där man kan skriva i realtid till varandra, chatta. Kommunikationen är synkron. Man tar sig ett namn, ett "nick" eller alias, och kan ibland välja en ikon till detta namn som illustrerar ens person eller karaktär. Man loggar in på forumet med sitt alias och ett lösenord. Oftast finns olika rum att välja på, och man kan också prata enskilt med valda deltagare. Rummen kan vara rent textbaserade rutor, eller efterlikna fysiska rum visuellt. En presentation är ofta möjlig att se om man klickar på dem som är inloggade. Vad som ska vara synligt i presentationen på forumet väljer man själv. *Lunarstorm* är ett exempel på ett populärt chattforum.

Det finns också privata chattmöjligheter, chattklienter som till exempel *ICQ*, där man kan föra enskilda kommunikationer med andra.

Språket på chattar kännetecknas av ett snabbt tempo och har vissa likheter med talspråklig kommunikation i det direkta tilltalet. Chattspråket har givetvis inte talspråkets fysiska beskaffenhet och dess kontinuerliga rörelse i luften, utan har skriftspråkets abstraherande funktion (Ong, 1990). För att öka hastigheten i dialogen använder man förkortningar, akronymer. *Smileys*, tecken gjorda med hjälp av tangentbordets tecken som ska uttrycka olika känslor, används för att kompensera bristen på kroppslig feedback.

2.2 IDENTITET OCH INTERNET

Eftersom relationerna i denna studie byggs upp via Internet i olika former, kommer jag inledningsvis att behandla några existerande teorier om identiteten och dess representation i detta medium. Ett särskilt villkor på exempelvis ett chattforum är att det är identitetens elektroniska förekomst som skapar ett intresse, väcker känslor och därmed kan initiera en relation.

Jag kommer här att jämföra några olika teorier och synpunkter på identiteten och dess gestaltning, vilket också kommer att ge en antydning om begreppets komplexitet.

Det finns ett otal definitioner av identitetsbegreppet. Jag vill här för enkelheten skull med stöd av bland annat Pervin & John (2000) och Poster (1995) formulera följande stipulativa definitioner:

- Den personliga identiteten handlar om upplevelsen av sig själv och sin personlighet.
- Den sociala identiteten inbegriper hur man identifierar sig socialt och kulturellt i samhället, och hur omgivningen betraktar en själv.

Personlighet kan, i relation till ovanstående identitetsbegrepp, betraktas som en konsistent form, en uppsättning personlighetsdrag som gestaltas i känslor, tänkande och beteende (Pervin & John, 2000).

Det ingår därmed i definitionen av personlighet att den har viss sammanhängande form, annars finns den inte.

MULTIPLA IDENTITETER

Sedan Internets uppkomst har ett flertal teorier om identitet behandlat ökade möjligheter att förverkliga multipla jag, att prova olika identiteter. Teorierna om *multipla identiteter* är inte nya. Sigmund Freud förespråkade en decentraliserad syn på jaget, enligt Sjögren (2001). Carl Gustav Jung (1964) betraktade jaget som mötesplats för olika arketyper, och poststrukturalister som Jacques Lacan menar som Freud att egot är en illusion, och vill accentuera jaget som samtalsforum snarare än en permanent psykologisk struktur (Haugsgjerd, 1999). För psykoanalytikern Erik Homberger Erikson ingår det i den mänskliga mognaden att integrera de olika delidentiteterna inom sig till ett socialt helt själv (Havnesköld & Mothander, 1999).

Enligt den amerikanske psykologen Sherry Turkle (1995) har dessa begrepp svårt att slå igenom i vardagen eftersom där ofta finns en press att betrakta sig själv som enhetlig och rationell. I den virtuella världen ser hon dock möjligheter att pröva ett decentraliserat jag. Turkle anser att Internet med till exempel chattar, har bidragit till att man betraktar identiteten som en mångfald, där människor kan forma sina identiteter genom att växla mellan många olika jag. Detta är en ny möjlighet, förr fanns inte möjlighet till dessa snabba identitetsväxlingar. Möjligheterna att laborera med identiteterna kan alltså sägas vara nya, inte teorierna om multipla identiteter.

ATT PROVA IDENTITETER

Turkle (1995) menar också att virtuella identitetslekar kan underlätta självkännedom och personlig mognad. En risk finns dock att de blir kompensatoriska, att de endast utförs virtuellt i stället för i verkliga livet.

Det finns *moratorier* i olika stadier av livet anser Turkle (1995), och tar som exempel olika forum på Internet för den vuxne som tillåts leka, prova och komma undan sitt vanliga sociala liv. Ett moratorium kan vara en spelplan där man provar multipla identiteter. E H Erikson myntade begreppet *psykosocialt moratorium* (Havnesköld & Motander, 1999). Det är den tid som till exempel tonåringar har för att experimentera och pröva nya saker. Det finns en tolerans för följderna i en tyst överenskommelse att man får prova saker. Man har anstånd med konsekvenserna.

IDENTITET I KOMMUNIKATION OCH DATABASER

Mark Poster (1995) diskuterar det funktionella subjektet och använder också ett multipelt identitetsbegrepp. I den elektroniska kommunikationen formar vi subjektet till det för ögonblicket mest funktionella. I virtuella rum är därmed identiteten instabil och multipel. Kommunikationen består av relationer där vi är en av parterna. Relationerna är olika, sammanhangen är olika och våra personligheter formas i samspel med situationen. Enligt Poster är vår identitet följaktligen helt avhängig av den relation vi visar den i. Han anser att kommunikationens villkor och medel är så radikalt förändrade att det krävs en ny syn på människans identitet. Identiteten gestaltas dels i en interaktiv tvåvägskom-

munikation, dels i de spår agerandet på Internet lämnar. Dessa spår finns kvar och byggs på i *databaser*. Poster tangerar Marshall McLuhans tes att ”mediet är budskapet” (1964), att mediet i sig skapar och reglerar omfattningen och formen för mänsklig samverkan och verksamhet. De spår som Poster säger att vi lämnar i databaserna kan jämföras med Pierre Lévy's begrepp *kollektiv intelligens* (2001).

Enligt Lévy (2001) är cyberrymden ett nyckelinstrument för kollektiv intelligens. Kollektiv intelligens är Lévy's vision om det goda samhället. Med det avses en universellt distribuerad kunskap som utvecklas i samspel med andra i realtid, och resulterar i en ökning av människors kapacitet och förmågor. Ingen enskild vet allt och alla vet något; alla kan bidra. Kunskapen bärs av ett mänskligt kollektiv. Genom Internet finns möjlighet att dela med sig av, och erhålla kunskap och erfarenheter från andra människor. De möjliga influenserna i formandet av vår identitet har ökat enormt. Lévy beskriver identiteten som rörlig i tiden; vår momentana kunskap skapar identiteten i cyberrymden. Du är det du vet i varje situation – inte din formella yrkesidentitet. För Lévy är kunskap framför allt livskunskap, praktisk kunskap, inte enbart den teoretiska och akademiska kunskap som så ofta avses.

EN SOCIALT KONSTRUERAD IDENTITET

Manuel Castells (2001) har en annan definition på begreppet identitet. Han anser att människan i nätverkssamhället har en primär identitet som är självbevarande i tid och rum. Han talar också om multipla identiteter, men genom att använda uttrycket *primär identitet* formulerar han en variant av identitetsbegreppet som innefattar både en konstant personlighet och multipla identiteter. Mångfalden av identiteter ger upphov till slitningar och motsägelser i både jagrepresentation och socialt handlande. Alla identiteter är i ett sociologiskt perspektiv konstruerade, skriver han. Frågan är hur, från vad, av vem och för vad. Castells behandlar också det som traditionellt kallas roller och rolluppsättningar. *Roller* som att vara student, doktorand, ishockeyspelare etcetera definieras av institutioner och organisationer i samhället. *Identiteten* är det vi själva vill framstå som. Inför oss själva och inför andra.

Peter Berger och Thomas Luckmann (1966) väljer i stället för uttrycket multipla identiteter att tala om världen som bestående av *multipla verkligheter*. När jag rör mig från en värld till en annan upplever jag mer eller mindre en övergångschock, som består i hur min uppmärksamhet måste omformas från en situation till en annan.

Vivien Burr (1995) poängterar att syftet styr hur vi framställer oss själva och andra. Att syftet påverkar vår uppfattning mer än någon inneboende natur i saken självt. Vi skapar oss själva mer än att vi upptäcker oss själva. Vi har en mångfald av potentiella jag som inte nödvändigtvis är förenliga med varandra. Vår identitet är också socialt konstruerad, anser hon. Att exempelvis vara blyg eller omtänksam relaterar till andra människor, till en social miljö, påpekar Burr.

IDENTITETEN SOM BERÄTTELSE

En del teorier fokuserar på det narrativa i skapandet av vår identitet. Psykoanalytikern Irene Matthis skriver om vårt sätt att skapa berättelser om våra liv:

Vi människor är, som människor, dömda att gestalta det vi erfarit och upplevt. Detta gör vi bland annat genom att berätta våra egna, ja, alldeles egna historier.

(Matthis, 1994, s.50)

Den engelske sociologen Anthony Giddens (1997) har också intresserat sig för vår identitets berättelse. *Självets reflexiva projekt* är ett centralt begrepp för honom. Självidentiteten är något som rutinemässigt måste skapas och bevaras genom individens reflexiva handlingar. Det är en aktiv process där man sammanfogar ett antal fragmentiserade upplevelser till en enhetlig, men ständigt reviderad biografisk berättelse. I likhet med exempelvis Burr (1995) betonar han det aktiva skapandet av oss själva. Identiteten är inga personlighetsdrag som man tillägnar sig i barndomen, det är snarare något som måste uppnås. Vi skapar, underhåller och reviderar en uppsättning biografiska narrativer - berättelser om vilka vi är, och hur vi kom att bli sådana. En stabil självidentitet baseras på en persons liv, handlingar och den påverkan utifrån som verkar rimlig att ta hänsyn till. Det man gör måste, enligt Giddens, kunna införlivas i den narrativa berättelsen och förklaras för omgivningen utan stora svårigheter, det vill säga inte verka orimliga för vare sig en själv eller andra.

IDENTITEN OCH CYBORGEN

Hur ser man då på människans samspel med sin materiella omgivning och sina artefakter? Varken Castells eller Lévy skiljer människan från sin materiella omgivning. Enligt Lévy (2001) så innefattar mänsklig aktivitet oupplöslig interaktion mellan: levande och tänkande varelser, naturliga och konstgjorda materiella enheter, idéer och representationer. Identiteten innefattar både personer och ting.

Morten Søby (1998) instämmer i detta. Barn och unga erfar IKT, informations- och kommunikationsteknik, som en situation där de själva deltar, anser Søby. Internet är inte något som pågår utanför dem själva. Med Internet, multimedia och virtuell verklighet är den *första och andra naturen* i färd med att försvinna eller gå upp i syntes med cyberrymden. Den första naturen är människan som biologisk och fysisk varelse, den andra naturen är den av människor skapade sociala och kulturella miljön. Han anser att det inte är någon idé att skilja vår identitet och kropp från informationsteknologin. Vi är redan *cyborger*, anser Søby, fusioner människa – maskin. Vi använder proteser som gör att den grundläggande distinktionen mellan människa och maskin icke längre är fruktbar. Han refererar här till McLuhan (1964) som använde metaforen protes redan på 60-talet för att beskriva utvidgningen av kroppen genom globala media, avskaffandet av tid och rum.

Walter J Ong (1990) påpekar att redan skrivkonsten i sig är en teknologi som kräver verktyg och utrustning. Den initierar vad tryckkonst och datorer bara för vidare: förvandlingen av dynamiskt ljud till en orörlig yta, skiljandet av ordet från nuet. Redan pennan och det skrivna ordet kopplar oss till verktyg, förenar oss med maskinen. Här kan man återigen relatera diskussionen till McLuhan (1964) och säga att pennan är en protes, och att datorn kan ses som pennans förlängning.

IDENTITET UTAN KROPP

Hur vi uppträder på Internet, när vi inte kan se, känna och höra andra kroppars agerande, är mycket intressant. Hur kompenseras vi avsaknaden av det språk som kroppen "talar", när vi bara representeras i text? Språket består också av syn, hörsel, gester och beröring. Synen förhåller sig med synintrycket till ett *här och nu*, medan språket genom texten fasthåller minnen av det förgångna, och kan omfatta antaganden om framtiden (Haugsgjerd, 1999).

Människor som kommunicerar på Internet får ingen återkoppling i kroppsuttryck utan måste lita till kommunikation via text och symboler. Den taktila och audiella responsen som är en del av vår kommunikation saknas också. Detta påverkar språket och sättet att kommunicera. Man måste uttrycka något utan att omedelbart få exempelvis bekräftande nickar eller höjda ögonbryn. Det tar en viss tid innan man får respons, och man måste också vara tydlig och visa sin närvaro hela tiden när man chattar med någon. Även den virtuella flirten måste gestaltas i text.

Enligt Giddens (1997) är kroppen en del av ett handlingssystem och inte ett passivt objekt. Vad händer just nu? Vad tänker jag på? Vad gör jag? Vad känner jag? Hur andas jag? Ansiktsuttryck och gester utgör ett fundamentalt innehåll i den kontextualitet som är förutsättningen för vardaglig kommunikation. Kroppen är enligt Giddens en väsentlig del i vår kommunikation med andra.

GLOBALISERING OCH NYA SOCIALA VILLKOR

Giddens (1997) beskriver också hur den fysiska platsen i dag förlorat sin betydelse som huvudarena för kommunikation med andra. Hur tid och rum som tidigare varit sammankopplade i en gemensam plats blivit åtskilda, tid- och rumsseparering. Genom ny teknik och medier har det lokala tappat betydelse. Medierna skapar helt nya former för möten och interaktion, och globaliseringen medför att det finns en utbredd masskultur. Idag kan man i stor utsträckning söka byggmaterial i olika massmedier för att konstruera sin identitet. Den identitetsmodell, den personlighet man eftersträvar, kan därmed vara geografiskt skild från ens liv. Exempelvis så kan man höra barn använda uttryck från såpoperor och tv-serier som "känner du för att prata om det" eller "du måste stå upp för din känsla!" De medierade modeller som uttrycks i repliker som dessa har funnits länge, men utbudet och *urbäddningen* ökar. Giddens begrepp *urbäddning* (disembedding) innebär att sociala relationer lyfts ur sitt sociala sammanhang och bäddas in någon annanstans. De sociala relationerna rekonstrueras alltså i en annan tid eller i ett annat rum, som till exempel på en chatt.

Castells (2001) behandlar likheten mellan ekonomiska strukturer, städer tenderar att likna varandra mer mellan olika länder och världsdelar än vad en stad liknar sin egen omgivande landsbygd. Avlägsna händelser får en allt större inverkan på enskilda människors tillvaro och deras möjlighet att ta till sig olika livsstilar. Det intressanta för identiteten här är ju att identitetsmodeller kan erhållas från fler källor och kulturer än tidigare. Castells anser att en reflexiv livsplanering, att skriva sin eget livs berättelse, i praktiken blir omöjlig om man står utanför nätverkssamhällets resurser. Detta gäller faktiskt för stora delar av världen.

KONKLUSION – IDENTITETEN SOM REFLEXIV KONSTRUKTION

Bland nutida teoretiker finns en stark betoning på svårigheten att vara avskild i globaliseringsprocessen, världens avstånd krymper och med dator och telefon kan man i närmast realtid kommunicera med människor i fjärran trakter. Givetvis påverkar det formandet av vår identitet. Människan är medveten om fler sätt att leva, men många är ouppnåeliga av ekonomiska och sociala skäl. Det bildas nya typer av nätverk som förbinder olika platser och människor med varandra. Därför bildas nya typer av identiteter. Tid och rum har förändrat karaktär och medierna har en stor del i detta.

Ett flertal av dessa teorier betonar ett närmast laborativt synsätt på identiteten. Det vill säga att prova olika identiteter, att använda nya möjligheter att forma sitt själv i nya mediekkanaler. Att möjligheterna finns behöver dock inte innebära att man använder dem.

Giddens (1997) placerar individen i ett sammanhang av möjligheter och val, och fokuserar på vad individen vill införliva i sin egen berättelse. Samspelet med omgivningen i formandet av identiteten får här också en plausibel förklaring. Att ha en reflexiv livsplanering betonar utvecklingsmöjligheter, lärande och användbara funktioner av ett medium som Internet. Det är lätt att införliva med ett pedagogiskt synsätt där vi har möjlighet att lära oss hela livet, och att styra våra liv, och det är ett synsätt som jag personligen föredrar. Mer om detta i nästföljande avsnitt.

3. FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Pedagogikens fokus på att se förändringsmöjligheter, samt förståelse och tolkning av dessa ligger som en grund för denna studie. Det intressanta är att försöka fånga människornas egna perspektiv på de processer de är delaktiga i.

3.1 PEDAGOGISK ETNOGRAFI OCH ABDUKTION

I datainsamlingen, intervjuernas innehåll och genomförande, samt analyserna av dessa har jag inspirerats av den pedagogiska etnografi som Birgitta Qvarsell (1996) utvecklat. Pedagogisk etnografi är det etnografiska studiet och beskri-

vandet av pedagogiska processer och situationer. Denna typ av forskning poängterar kontextens betydelse och relevans. Det etnografiska inslaget är avsett att fånga komplexiteten i en situation. Det pedagogiska intresset är fokuserat på lärande och utveckling. Qvarsell beskriver hur man använder sig av teori och erfarenhet för att göra upptäckter genom hela studien, och försöker hitta de rimligaste tolkningarna med hjälp av abduktionslogik.

Abduktion kan beskrivas som processen att dra ut centrala iakttagelser och erfarenheter ur sitt empiriska material för att presentera en hypotes. Man kopplar samman teoretiska kunskaper och erfarenheter med empiriska iakttagelser. Charles Sanders Peirce (1990) urskiljde tre typer av slutledningar: deduktion, induktion och abduktion (hypotes). Abduktionen har inte formallogistisk giltighet, men det är det egentligen bara deduktionen som har, enligt Peirce. Deduktionen kan dock inte generera ny kunskap, bara klargöra logiska konsekvenser ur givna premisser.

Jutta Balldin (2000) beskriver processen i en abduktiv tolkning som dialektisk i och med att den pendlar mellan upptäckt och bekräftan. De frågor som uppstår försöker man frigöra från sina etablerade sammanhang för att se dem på nya sätt, använda en kreativ fantasi som kan generera rimliga tolkningar (Polkinghorne, 1983). Man försöker hitta förklaringar på det som är förbryllande, och i och med det betonas perspektivförändring som möjlighet: att betrakta fenomen och individer ur olika perspektiv för att därmed upptäcka nya relationer (Qvarsell, 1996).

Abduktionen kan sägas vara ett normalt sätt att forma iakttagelser om verkligheten. Den räcker inte som ett logiskt bevis för ett fenomen, men söker hitta de mest relevanta tolkningarna. Abduktionen är praktisk på så vis att den får oss att sortera bort oväsentligheter, och därmed bara förhålla oss till de rimliga alternativen. Om det bullrar och blixtrar utomhus, och himlen är mörk mitt på dagen, är vi mer benägna att anta att det är ett åskväder och inte ett fyrverkeri kombinerat med solförmörkelse, även om det andra alternativet är fullt möjligt.

I en retroduktiv process testar man sina hypoteser mot data för att se om de håller. Som exempel kan jag nämna att jag redan vid transkriberingen av de intervjuer jag gjorde, upptäckte troliga feltolkningar som jag först jämförde med data för att hitta rimligare hypoteser, och sedan efterkontrollerade med informanterna. Sedan speglade jag de nya tolkningarna i teorin. Den vetenskapliga processen är det här sättet oändlig, men blir mer och mer precis i sin tolkning (Peirce, 1990).

Även om det inte existerar en direkt förbindelse mellan abduktion och hermeneutik, så kan den abduktiva processen sägas ha vissa likheter med en hermeneutisk spiral. Man utför en tolkning av fakta som man redan har en viss förförståelse av. *Förförståelse* (Ödman, 1994; Kvale, 1997) är ett begrepp inom hermeneutiken som jag anser vara betydelsefullt. Den består av de olika former av kunskap man har när man går in i ett forskningsprojekt för att formulera de förväntningar man har på ett forskningsresultat. Den kan bestå av olika slags teorier som i pedagogisk etnografi och ens erfarenhet, insikter och färdigheter. Dessa bildar referensramen för hur man kommer att tolka det empiriska material man samlar in.

3.2 UTVECKLINGSUPPGIFT OCH MENINGSERBJUDANDE

Intervjuerna som denna studie bygger på kommer att analyseras med hjälp av teoretiska begrepp som fokuserar på vad individen själv ser som meningsfyllda möjligheter och utmaningar i användandet av exempelvis ett chattforum.

Genom att använda det kulturpedagogiska begreppet *utvecklingsuppgift* kan vi närma oss viktiga pedagogiska villkor i individens egna perspektiv. Utvecklingsuppgifterna refererar till olika utmaningar som människan möter under olika livsfaser och i olika kulturella meningssammanhang. De är inte psykiska fenomen utan befinner sig i mellanrummet mellan individ och omvärld, som konkreta utmaningar. De är inte pålagda uppgifter utan definierade av individen själv, som identifierar och söker lösa dem (Qvarsell, 2001).

Qvarsell har också lanserat *meningserbjudande* som empiriskt begrepp i studier av vad som uppfattas som angeläget i omvärlden. Begreppet kan definieras, med referens till Balldin (2002), som de handlingsmöjligheter omgivningen erbjuder individen. Även meningserbudanden är konstruerade av individen själv och kan användas som verktyg för att lösa identifierade uppgifter. De kan tolkas som erbjudanden eller invitation till handling (Qvarsell, 2001).

Begreppen utvecklingsuppgift och meningserbudande har använts i barn- och ungdomsforskning av bland andra nämnda Qvarsell (2001) och Balldin (2002). Begreppen är dock användbara i mänskliga situationer överhuvudtaget för att fokusera på vilka möjligheter och utmaningar individen kan finna i olika fenomen.

I denna studie kommer begreppen att användas som öppnande eller inzoomande begrepp. De ska klargöra och lyfta fram möjligheter och utmaningar ur individens eget perspektiv.

4. METOD

4.1 METOD OCH TEKNIKVAL

Jag kommer här att behandla det teoretiska ramverket för val av forskningsmetod. För att läsaren av denna studie ska få en insikt i datamaterialet vill jag vara tydlig i redovisningen av metod, genomförande och empiriskt material. Metodvalet är beroende av studiens syfte. I inledningen nämnde jag den informella förstudien av Lennarts kontakt med Carrol. Den bestod i att jag fick löpande information om framskridandet av förhållandet på vänskaplig basis. Eftersom jag var intresserad av att förstå upplevelserna, meningen och innehållet av detta fenomen enligt olika personer ansåg jag ett humanvetenskapligt, kvalitativt förhållningssätt vara nödvändigt.

I det kvalitativa förhållningssättet finns en mängd olika ansatser och metoder. Jag valde halvstrukturerade djupintervjuer som datainsamlingsteknik av ett flertal olika skäl. Deltagande observation i detta fall skulle vara svårt av etiska skäl, av hänsyn till människors integritet. Och hur skulle det gå till

rent praktiskt? Att anonymt bevaka en mängd e-forum för att se om någon partnerrelation håller på att utvecklas till ett möte i verkligheten? Dessutom: är man synlig i ett e-forum så påverkar ens eget agerande hela situationen. Att studera loggfiler (sparad textkommunikation från chattforum), är inte heller någon applicerbar metod här eftersom de inte finns tillgängliga i dessa fall, och inte skulle uttrycka informanternas egna syn på förloppet.

Med *djupintervjuer* försökte jag få ta del av informanternas egen syn på relationernas utveckling, vilket var det jag var intresserad av. Syftet med en kvalitativ forskningsintervju är att erhålla kvalitativa beskrivningar av den intervjuades livsvärld för att kunna tolka deras mening (Kvale, 1997). Jämfört med till exempel en öppen enkät finns i intervjumetoden en större möjlighet att täcka in det väsentliga i upplevelsen i och med informantens frihet att gå utanför de förberedda ramarna och tillföra nya idéer. Enkäten ger inte heller någon fysisk feedback som en intervju.

ETISKA ÖVERVÄGANDEN

Djupintervjuer med ett personligt innehåll kräver en del etiska överväganden. Att säkra konfidentialitet är viktigt när man publicerar material som potentiellt kan kännas igen av andra (Kvale, 1997). I denna studie är förutom fingerade personnamn en del övriga namn fiktiva såsom hemstäder, alias, namn på rock-grupper etcetera osv. De fiktiva alternativen har använts när de autentiska namnen skulle vara avslöjande för identiteten.

Att informanterna i denna studie ibland är direkt citerade (givetvis med tillstånd) kan ju också vara positivt för dem. Deras utsagor kommer där fram i egna ordval, inte omarbetade av mig.

Att intervjua bägge parter i relationerna i denna studie, till exempel för att kontrollera mer av innehållet och täckningen av data, anser jag vara etiskt problematiskt. Det kan vara svårt integritetsmässigt, och kanske för informanten kännas som ett otillräckligt förtroende för dennes unika berättelse. I denna studie har jag i ett fall ändå gjort detta, i intervjun med Johan och Lin-Lin. De intervjuades efter varandra, i sitt gemensamma hem. Deras historia, förstod jag snart, var intressant i sina skilda kulturella aspekter, och jag bedömde det som mest givande för både dem och mig att få bägges skildringar av relationsförloppet. Jag förklarade tydligt att det var deras unika berättelser som var intressanta, inte att jämföra hur lika eller olika de uppfattat förhållandets utveckling.

VALIDITET OCH RELIABILITET

Inom ramen för pedagogisk etnografi, gör den här studien inte anspråk på att generalisera mot en hel population, utan snarare mot fenomenet i sig. Det handlar om ett fenomen som kan anta olika former, innebära olika saker för människor som är inbegripna i det. Typiska drag i de intervjuades berättelser kan däremot belysa nya samband och erfarenheter som bidrar till förståelse och ökad kunskap om fenomenet, om möjliga konsekvenser och ge uppslag till vidare forskning (Balldin, 2000).

I det praktiska genomförandet av djupintervjuer finns som i alla tekniker ett antal möjliga felkällor. För det första: vad ska jag fråga för att få svar på min forskningsfråga? Validiteten är givetvis beroende av adekvat forskningsinnehåll, att jag träffar rätt i mitt empiriska område. Kontinuerlig kontakt med människor i min informanterkategori och teoretiska studier ledde till intervjufrågor som justerades efter hand, och i samråd med handledare.

Ett exempel på intervjufråga: ”– Upplever du skillnader i att inleda ett förhållande via Internet gentemot andra sätt?” Frågan öppnar möjligheter att redovisa skillnader mot möten ansikte - ansikte, kontaktannonser etcetera. Att precisera och relatera till annan erfarenhet. Har de inga andra erfarenheter kommer det också fram i svaren. Den styr inte in informanten i någon dikotomi som lättare – svårare, och styr inte kontaktalternativen.

Det kvalitativa validitetsbegreppet handlar mycket om att minimera bias, förvrängning, hos forskaren. Det kan vara attityder, förväntningar, överföringar och missuppfattningar som påverkar resultatet (Cohen & Manion & Morrison, 2000).

Under datainsamlingen är det viktigt att informanten uppfattar frågan korrekt, och att jag inte missar något i svaren. För reliabiliteten måste jag vara aktsam på hur jag påverkar situationen, och utföra intervjuerna konsistent.

Validiteten stärks då man följer datainsamlingen på nära håll och därför kan ändra teknik, frågors inriktning och utformning vid behov och under datainsamlingens gång (Qvarsell 1996). Ett av de val jag gjorde var att transkribera allt intervjumaterial själv. Att höra och tolka intervjun är en stor del av studien. Detta erbjuder också en möjlighet att efterkontrollera materialet. Jag har kontrollerat detta via telefon med informanten om något varit oklart. Dessutom har jag fått feedback på innehåll och tolkningar av två av informanterna.

Ett annat validitetsproblem tror jag kan vara att informanten kanske vill försköna sin berättelse, i den reflexiva konstruktion som jag anser att man alltid gör, och vill sortera bort en del initiala upplevelser. Även bristande självinsikt hos denne kan minska validiteten. Det är givetvis svårt att bedöma en sådan sak, och det ligger mer på ett individualpsykologiskt plan än utforskandet av de sociala möjligheterna, de pedagogiska utvecklingsmöjligheterna och konsekvenserna för människorna i denna studie.

4.2 URVAL

Eftersom denna studie handlar om utforskandet av ett speciellt fenomen så har jag givetvis bara intervjuat människor som har erfarenhet av detta. Kännedom om informanterna fick jag när jag började diskutera min studieidé med andra människor. Informanterna kontaktades av dem som kände dem personligen, och fick förfrågan om intervju med beskrivning av min studie. Om de accepterade fick jag deras e-postadress och kontaktade dem för att informera mer, och bestämma tid och plats för en intervju.

Informanterna är tre kvinnor och tre män i åldrarna 26 till 66 år. Jag har i ett fall gjort intervjuer med bägge parter i en relation, i de övriga är informanterna en av parterna. Detta för att få tid att undersöka fler exempel på unika relationer och hur de har kommunicerats fram.

En vanlig kritik av intervjuundersökningar är att det inte går att generalisera

från deras resultat eftersom urvalet ofta är litet, skriver Kvale (1997). Mot denna kritik anför han som exempel att psykologins historia visar att man bör koncentrera sig på ett fåtal intensiva fallstudier, om syftet är att erhålla generell kunskap om ett speciellt fenomen.

4.3 DATAINSAMLING

Intervjuerna ljudinspelades på platser som informanterna valde och kände sig komfortabla med, på arbetsplatser och i hemmiljö. Intervjuerna var strukturerade runt ett antal frågor, se *bilaga 1*, vars innehåll skulle täckas in utan att dogmatiskt följa frågeordningen i fall informanterna täckte in dessa spontant i sina berättelser. Detta för att hela tiden vara öppen för det unika i materialet. En nackdel med denna metod är att den är tidskrävande och att intervjuerna kan bli ganska långa, men jag ansåg det viktigt att inte tappa information i att vara för rigid (Kvale, 1997; Ödman 1994). Det som är väsentligt för informanten måste jag vara lyhörd för, det är en ömsesidig process där intervjun får kvaliteter för bägge parter.

Intervjuerna spelades in med två mikrofoner, en för informant och en för intervjuare, med hög ljudkvalitet för att underlätta transkribering och tolkning. Intervjuerna är genomförda september till december 2002. De transkriberades sedan i sin helhet för att ha en översiktlig tillgång till en analys.

5. INTERVJUER

5.1 BERÄTTELSER OM MÖTEN

Jag kommer här att sammanfatta de fem relationernas olika utveckling, tolkat efter de utsagor intervjuerna gett. Jag har valt att inte kommentera inne i de inledande sammanfattningarna för att behålla kontinuiteten i de berättelser de utgör. Längden på berättelserna varierar beroende på relationsförloppets längd och innehåll. Informanterna är citerade i de indragna spalterna i något mindre typsnittsstorlek. I vissa fall är mina repliker som intervjuare med för att göra innehållet begripligt. Några av de citerade frågorna kan betraktas som ledande, särskilt lösryckta ur sitt sammanhang som här. Oftast är de kontrollfrågor på något som informanten uttryckt innan.

Efter varje berättelse följer en sammanfattande datanära tolkning, som rör sig runt de forskningsfrågor jag ställt och hur de pedagogiska begreppen utvecklingsuppgift och meningserbjudande konkretiseras för individerna i denna studie. Jag kommer att använda begreppen som en underliggande mall vilket medför att de inte alltid är uttalade.

Jag söker också jämföra empirin med min teoretiska förförståelse samt utföra en retroduktion för att göra abduktiva antaganden. Jag kommer sedan att analysera intervjumaterialet mer övergripande, indelat i olika aspekter. I den delen anknyter jag också i vidare bemärkelse till de identitetsteorier jag tog upp i den teoretiska bakgrunden.

5.2 LENNART OCH CARROL

INTERVJU MED LENNART

Lennart, 44 år, ensamstående skanneroperatör från Västervik, letar efter en webbplats där man kan spela backgammon online i realtid. Han söker via Google, tar den första han hittar, och ansluter sig till ett backgammonforum där man har möjlighet att spela och chatta med varandra. Där kan man ansluta sig till någons bräde, eller sätta upp ett spel själv och vänta på utmanare. Han väljer ett alias, "Son of CrimKing", efter den berömda experimentella rockgruppen. På forumet kan man välja i vilken mån man vill presentera sig själv och om man vill ha en nationsflagga som ikon framför sitt alias. Efter en dryg månads spelande och en del återkommande chattande med några människor, företrädesvis amerikaner, dyker det upp en människa som vill ansluta sig till hans spel:

Men så satt jag där en lördagseftermiddag, sista mars 2001, jag hade satt upp ett spel själv, det fanns ingen ledig just då, och väntade, så fick jag upp den där rutan där det stod: "Peirced wants to join your game" och "accept" tog jag.

... man såg inte flaggorna i det läget när det kom in någon och ville spela, så man visste inte alls varifrån folk kom, om man inte sett namnet ute i listan redan. ... det första hon sa efter vi började: "Hi where are you from?" Sweden. USA... Rhode Island, USA svarade hon, då började hon kommentera mitt namn "Son of CrimKing". Det var det hon hade sett och det var därför hon ville spela. Hon tyckte att det var ett bra namn, ett väldigt trevligt namn, hon kände igen det namnet, anagrammet, på den gamla gruppen. Och vi började prata om deras gamla skivor, de hade vi ju inte lyssnat på varken hon eller jag på många herrans år...

... Vi frågade faktiskt inte om ålder eller kön då, så jag visste faktiskt inte efter den första träffen om hon var man eller kvinna, och jag brydde mej heller inte...

Lennart tror först att det är en man han chattar med, eftersom den nämnda rockgruppen är ett band med företrädesvis manlig publik:

Det är ju inte många tjejer som känt till eller gillat den musiken överhuvudtaget. Men sen kom vi mer in på John Lennon, "Beatles"... hon gillade "ELO", "Electric Light Orchestra", och det var där jag började tänka: ja, det kanske inte är en kille i alla fall. "Led Zeppelin" hade hon sett en gång och skrikit hela konserten igenom, då blev jag lite mer osäker. Men jag tänkte inte så mycket på det faktiskt, om det var en man eller en kvinna. Det var en trevlig person bara, en trevlig människa att prata med och spela med.

Första gången spelar de och chattar en knapp timme. Dagen därpå chattar de igen, utan att ha bestämt tid för detta, och blir lite mer personliga. Bägge har efter första chatten hoppats att den andre skulle dyka upp på forumet. Lennart blir tagen för man på grund av sitt alias och "Peirced" berättar att hon är en kvinna, gift, och jämngammal med Lennart. Hon vill därmed ha information om Lennarts civilstånd. Han berättar att han är singel. Hon frågar om han varit

i USA någon gång, och skriver att han är välkommen att bo i deras gästtrum om han skulle komma till Rhode Island. Från början är Carrol mer nyfiken än Lennart och det framkommer rätt snart att hennes äktenskap är dåligt. Andra dagen chattar de och spelar backgammon i nästan två timmar. De chattar om konst, musik och film bland annat och intresset börjar bli mer ömsesidigt. På slutet blir det ”tyst”. Carrol sitter och funderar och ber till slut om Lennarts e-postadress. Lennart funderar en halv minut och ger henne den. Det känns som ett intimt och lite osäkert steg. Senare samma kväll när Lennart kollar e-posten, har hon redan skickat en bild på sig själv, så han gör likadant. Carrol skickar en mängd e-post:

Den första veckan där hon bombarderade mej med mejl och var så vansinnigt intresserad av mej... jag var lite misstänksam faktiskt första veckan, det var jag... vad är det här för människa, håller jag på att bli utsatt för någon konstig ”Internetscam” här nu? Dyra telefonräkningar... ja jag var så ovan vid Internet och allting. Jag tyckte också att det kändes konstigt att en kvinna på andra sidan Atlanten skulle bli så jätteintresserad av mej på grund av en bild. Och på bara det lilla vi hade pratat när vi spelade backgammon.

Det virtuella umgänget blir intensivt. De fortsätter att spela backgammon och chatta där, samt skicka e-post. När hon sitter i sitt hem och spelar blir det ibland väldigt ”tyst”. Hon förklarar att hennes man är i rummet och tittar, så hon skrollar upp chattfönstret för att dölja det, och pausar. Umgänget är hemligt. Carrol tipsar Lennart om chattprogrammet ”Instant Messenger”, som han installerar. Nu kan de ”prata” helt privat. Oftast träffas de på Internet när hon har lunch och han har kommit hem från arbetet. Carrol arbetar med information via telefon för ett flygbolag och har möjlighet att chatta i arbetsluckor. Lennart lär sig många förkortningar på engelska som han inte känt till och ett antal smileys. När Carrol exempelvis är tvungen att avbryta för arbete så skriver hon ”BRB”, och Lennart tror att han sagt något dumt, men det betyder ”be right back”. Carrol frågar Lennart om han vill ringa henne på arbetet och det gör han, två veckor från första chatten. Lennarts misstänksamhet går över:

Det blev en människa, en riktig människa... Ja, det var väl när jag ringde första gången, efter vi hade pratat och hört varandras röster som jag förstod: det är inget konstigt med det här. Hon är en normal människa. Det var väldigt trevligt att pratas vid på riktigt ... Då försvann den där konstiga känslan när man satt och skrev in saker och bara såg en tråkig text. Nu förstod man, ja det blev påtagligt på ett annat sätt, att det var en människa bakom det där.

De ringer nu dagligen till varandra utan att göra sig av med de andra kontaktkanalerna. På backgammonforumet skriver Carrol ”I love you, Son of CrimKing!” i lobbyn så att alla kan se det. Reaktionerna på forumet är blandade, en del trevliga en del irriterade. Lennart tycker det är lite pinsamt att tala om det ”för hela världen”. Nu börjar de i alla fall tala om hur de skulle kunna träffas ansikte mot ansikte. Carrol är gift och har också tre vuxna barn.

... hon talade ju om mer och mer ganska snabbt att det var ju ett ganska hopplöst äktenskap, det hade blivit det med åren, hon hade funderat på i flera år på att skilja sej, men inte kommit till skott, hållit ihop för barnens skull, men jag tyckte fortfarande att det där var obehagligt, dels blev jag lite rädd; hur ska han reagera när han får reda på detta? Kommer han att vara taskig mot henne? Jag frågade henne mycket om det, hur mycket vet han? Och han visste, hon hade ju börjat tillbringa ännu mer tid hemma vid datorn på den här backgammonsajten, och han hade ju reagerat på det: "Vad mycket tid du sitter där nu då!" [förställd röst]. Hon hade helt enkelt talat om för honom: Ja, jag har faktiskt träffat en väldigt trevlig man från Sverige som jag spelar med och chattar med, hon talade om det för honom. Sen skrev ju hon ofta: nej, han är här nu, han går här och trampar... och det där gjorde mej väldigt orolig, om han skulle bli arg på henne, till och med våldsam faktiskt blev jag orolig för, hon skrev att han drack på helgerna och så: "He's drunk again" och det där kändes... det var jättejobbigt när jag satt 6000 mil därifrån och inte kunde veta vad som...

Carrol pratar först om att flyga till Sverige men vill inte åka ifrån sin dotter som är sexton år. Sedan diskuterar de om ska träffas i hemlighet i USA. Skilsmässa blir mer och mer aktuellt för Carrol, och hon talar om för sin man att hon vill skiljas, 4-5 veckor efter att kontakten med Lennart började. De är överens om beslutet och han blir inte särskilt överraskad. Carrol börjar leta efter en lägenhet att flytta till och i augusti, fem månader efter första chatten med Lennart, flyttar hon. Han tycker det känns märkligt och lite obehagligt att delvis vara orsak till en skilsmässa utan att ha träffat Carrol i verkligheten. Lennart åker för att hälsa på Carrol så fort det är möjligt, vilket blir i oktober:

Thorleif: Ja, sen så träffades ni då hon skaffat den där lägenheten?

Lennart: Precis. Jag flög dit till Boston och hon kom och hämtade mej...

T: Hur kändes det?

L: Ja det kändes underbart. Det kändes så bra så det är inte sant.

T: Från första början?

L: Ja, från första början.

T: Dom bilder du hade var dom ungefär som...

L: Jaa, ju närmre det kom att jag skulle åka dit så talade hon om för mej att bilderna hon skickat, inte var helt nya [skratt] Aha... [skratt] Jag var lite smalare när dom där bilderna togs sa hon, dom är nog en fyra, fem år. Jaha... OK, jag tänkte, det ordnar sej väl säkert, men hon var helt enkelt orolig för att jag skulle tycka att hon gått och blivit fet.

T: Men det var inga andra sådana grejor, att det kändes som någon annan människa...

L: Nej, precis, och hon var ju också orolig att jag inte skulle vara den jag hade utgett mej för att vara ... ibland hade vi till och med nästan gräl på den där chatten när hon ville gå så fort fram. Jag tyckte ibland att hon inte riktigt förstod vilken jobbig process det skulle vara för mej att byta hemland, emigrera från det här trygga lilla Västervik jag hade bott i. Ibland tyckte jag att hon inte riktigt förstod det, vad svårt det skulle bli

T: Men du skulle emigrera och lämna släkt och vänner, byta jobb, i bästa fall få ett jobb...

L: Precis, många sådana grejor som jag var orolig för...

Besöket blir mycket lyckat. Carrol och hennes make tar nu kontakt med advokat, för att påskynda skilsmässan. Under våren återvänder Lennart och är nu fast beslutet att flytta till Carrol i USA. Sommaren 2002 är han tvungen att återvända till Sverige för att söka uppehållstillstånd i USA eftersom hans turistvisum gått ut. Efter diverse papperskrångel och mycket oro kan han gifta sig med Carrol på Rhode Island i oktober 2002. Han bor nu tillsammans med henne och hennes yngsta barn och väntar på arbetstillstånd.

5.2.1 DATANÄRA TOLKNING: LENNART OCH CARROL

Lennarts ser flera meningserbjudanden i backgammonforumet. Detta rymmer en invitation till handling. Möjligheten att umgås, att spela backgammon, att ha kontakt med folk utanför sin hemstad som är liten och inte erbjuder så stort umgänge för en ensamstående man på 45 år. Kort sagt, att utveckla ett socialt liv om än i virtuell form. Första kontakten i mötet här tas av Carrol som blir nyfiken på Lennarts alias. Hon anar ett erbjudande om en värdegemenskap eller liknande musikalisk bakgrund. Eftersom det är en intresserelaterad webbplats där man spelar backgammon är det initiala kontaktsteget naturligt. Att spela, kommentera spelet och småprata erbjuder ett avspänt alternativ till att bara ta kontakt med någon på ett öppet chattforum. Detta är en möjlighet för dem som använder detta forum. Att kunna ta kontakt på ett naturligt sätt och utan stora anspänningar. Man kan se det som ett erbjudande att underlätta en initial kontakt. Lennart anar inte kön på Carrol förrän hon skriver att hon skrikit under en hel konsert med Led Zeppelin, vilket han tolkar som ett kvinnligt beteende. Carrol har en möjlighet att inte från början tolkas efter könsidentitet eftersom det inte är påbjudet att redovisa detta på forumet.

Carrol frågar från början om kön och civilstånd hos Lennart och hon verkar vilja mer än att bara chatta och spela. Hon förefaller vilja ha en öppning för en mer personlig kommunikation. Lennart innefattar från början för henne möjligheten att skapa en relation och bryta sig loss ur ett dåligt äktenskap. Hon är tidig med att vilja gå vidare i kommunikationen till det mer privata, och frågar efter Lennarts e-postadress. Här är Lennart osäker och funderar lite innan han vågar lämna ut den. Han får snabbt en bild på Carrol skickad till sig och han skickar själv en bild till henne. Anledningen verkar inte vara att visa upp sitt utseende, utan kan ses mer som ett personligt steg. Att markera något, och att se den man chattar med.

Det är under deras kommunikationen hela tiden hon som tar initiativet till att fördjupa den på det personliga planet. Att föra relationen vidare till ett verkligt förhållande upplevs som ett erbjudande för henne först. Ett erbjudande som senare bägge tar tag i, och arbetar fram ett förverkligande av. Telefonsamtalet för dem ett steg närmare varandra. För Lennart erbjuder telefonen möjligheten att förvissa sig om att Carrol verkligen existerar som den hon utgett sig för att vara och inte är någon bluff.

Nästa steg i intimitet är att skicka fysiska föremål till varandra. Det kan upplevas som ett steg närmare varandra fysiskt. Innan de ses första gången har de utbytt en mängd information och vet väldigt mycket om varandra. Förutom telefon har ICQ erbjudit en möjlighet till umgänge. Utmaningarna är många

och de får lösa flera problem för att kunna träffas och för att kunna fundera på en framtid tillsammans. Skilsmäsoansökan för Carrol, visum för Lennart etcetera, och de får lösa ännu fler praktiska utmaningar för att förverkliga ett permanent förhållande. Exempelvis arbetstillstånd för honom samt att skaffa en gemensam bostad. Den största utmaningen för Lennart är att lämna sitt hemland för en framtid med Carrol. Att lämna släkt, vänner, arbete, bostad, ägodelar och en van social kultur.

Lennart genomgår ytterligare en period av tvivel på deras relation. När de träffas i verkligheten första gången är tvivlen borta. De bilder de har skapat och gett varandra upplevs som riktiga.

5.3 PETER OCH BEATRICE

INTERVJU MED PETER

Peter, 34 år, ljudproducent från Göteborg är tidig med Internetuppkoppling. 1996 har han haft tillgång till Internet under ett år, och använder han sig av forum för att ha kontakt med människor. Han byter exempelvis matrecept med en gammal dam från Brasilien, och har kontakt med amerikaner som han diskuterar tekniska problem med:

... i och med att jag gick och utbildade mej till ljudproducent då, så pratade jag ljudteknikrelaterade saker med folk i USA till exempel, och dom hade ofta också mikrofon kopplad till datorn. Det var ju helt fantastiskt att man kunde välja att prata med någon precis som man pratar i telefon, fast det kostade ingenting.

En söndag i december 1996 när han är inne på sitt vanliga chattforum ser han att en kvinna från Frankrike, Beatrice, är inloggad. Han har tidigare sett henne där. Hon bland annat haft mycket kontakt med en spanjor för att öva sin spanska, och Peter vet också att hon pratar bra engelska. Han tycker det är roligt med någon från Frankrike och som har lite uppgifter i sin presentation. Det får henne att verka trovärdig.

Många skrev ju ingenting, dom ville vara anonyma. Jag har för mej att jag skrev in en hel del med grejor för jag hade ingenting att dölja, och jag var inte där för att ställa till någon oreda eller så, utan jag var bara där för att prata med folk. Och jag har för mej att hon hade skrivit in ett par saker också, dom som hade skrivit in lite var ju oftast dom som man fastnade för och pratade med på nåt sätt, och hon hade väl skrivit in att hon var 26, från Frankrike, jag tyckte bara det var kul att prata med folk... så då petade jag på henne i den här listan och frågade: Hej, vill du prata med mej?

De ”pratar” med varandra och fortsätter att ha kontakt då och då, som med andra vänner på forumet. Beatrice har fortsatt mycket kontakt med spanjoren. Sedan kommer julen, och forumet blir nästan tomt. De flesta har endast haft

tillgång till Internet på sina skolor, amerikanerna på sina college, och åker hem över julen. Kvar på forumet blir Peter och Beatrice som har sina uppkopplingar hemma:

Vi var redan hemma, vi hade vår uppkoppling hemma, så var vi ju där väldigt ofta då dom här dagarna, eller på kvällarna när vi hade en ledig stund så kollade vi, så då började vi med att vi skulle bestämma en tid, när vi skulle prata vid nästa gång. Vilket är ganska normalt när man träffas och tycker att man har en intressant diskussion, och det hade jag redan gjort med flera andra. Så det var inget konstigt med det heller. Och hon levde i en relation med en man, samboförhållande, bodde tillsammans, och jag bodde tillsammans med en kvinna sedan många år och vi hade ju inte några som helst planer på att det skulle bli nåt...

Spanjoren som Beatrice haft kontakt med, och varit intresserad av, försvinner plötsligt. I tre veckor träffas Peter och hon själva på forumet ungefär var tredje dag. De kommunicerar på engelska med varandra. När de andra kommer tillbaka till forumet har Peter och Beatrice hittat en egen gemenskap och är inte längre så intresserade av de andra. De har ännu inga bilder av varandra, utom ett suddigt foto som Beatrice har skickat till Peter. Han har i sin tur skickat henne en ljudfil med en låt han gjort. Deras diskussioner rör sig tidigt om stora saker, exempelvis livsfrågor och relationer. Beatrice visar sig vara nyutbildad psykolog, vilket Peter tycker underlättar deras seriösa kommunikation. Efter ungefär en månad, när de börjat få förtroende för varandra, framgår det att deras respektive relationer inte är bra. De har bägge funderat på att lämna sina sambor. Kommunikationen accelererar med e-post, flera e-brev om dagen, och chatt på kvällen. De hittar på egna smileys för att uttrycka sina känslor.

Thorleif: Du kände mer gemenskap med henne än med din sambo då, när ni började utveckla någon form av gemenskap?

Peter: Ja. Ja. Vi pratade bättre, vi hade mer att prata om. Vi har ju inte samma bakgrund egentligen, ja i och för sej men... vi har inte alls samma intressen, vi är väldigt olika egentligen, men grundförutsättningarna och livssynen generellt är väldig lika, och det var väl det som gjorde att det fungerade så bra...

Servern med chattfunktionen lägger ner, men Peter hittar en annan server och via mejl instruerar han Beatrice att ta sig dit. De skaffar sig ett eget rum där, som dock inte är stängt för andra och på så sätt får de gemensamma vänner på forumet. Kontakten är intensiv mellan Peter och Beatrice. Bägge är arbetsökande, deras respektive arbetar på dagarna så Peter och Beatrice har tid att skriva mejl till varandra under dagen, och chatta på nätterna. Efter en och en halv månads kontakt börjar de "peppa" varandra att lämna sina respektive relationer, som de upplever som bråkiga och konfliktfyllda. Beatrice ber sin sambo flytta i början av februari och Peter lämnar sin sambos lägenhet, tar med sig sin dator och flyttar hem till sin mor. I mitten på mars ska Peter på en musikmässa i Frankfurt med sin klass, de blivande ljudproducenterna, och funderar på att åka därifrån och hälsa på Beatrice som bor i Dijon. När det börjar bli dags för klassresan beslutar de sig för att Peter ska åka direkt till Dijon:

... och hon hade skaffat tågbiljett åt mej från Paris till Dijon och det är tre timmar ungefär med tåg. Vi hade även skickat födelsedagspresenter till varandra en månad innan, ganska ordentliga grejor. Vi fyller nämligen år med en veckas mellanrum och det var rekorderliga paket. Då kunde man även få en känsla för personen... det var nog då tror jag, som jag verkligen bestämde mej för att jag ska ner och träffa den här tjejen.

... en månad senare så stod jag ju då på tågstationen i Dijon. För att jag hade åkt, jag flög ner till Frankrike till Paris, och hade med hennes hjälp fått en tågbiljett. Jag kunde ju inte ett ord franska, hon hade skaffat tågbiljetter från Paris till Dijon och det var bara för mej att gå några hundra meter från den station där jag anlände, med det tåg som tagit mej från flygplatsen till Paris. Så gick jag några hundra meter ner, till Gare de l'Ouest, tog ett tåg och fortsatte. Den tågresan på tre timmar, jag har nog aldrig varit på muggen så många gånger i hela mitt liv på dom tre timmarna, och... ja det var fantastiskt nervöst.

... vi kände nog igen varandra på ett ungefär så där. Men jag hade ju inte riktigt klart för mej, jag hade sett någon bild på henne som var ganska bra, i profil. Och jag hade skickat en ganska OK bild på mej bara sista veckan innan vi skulle träffas, för att vi skulle slippa bete oss dumt på stationen. Men, jag ser henne efter ett tag på stationen och vi fattar ju på en gång att det är vi. Vi kramar om varandra och går ut till hennes bil, jag lägger in min ryggsäck och vi börjar prata som om vi hade känt varandra i 25 år.

Mycket snart känns det bra. Peter är först lite orolig, för han tycker att hon är jättesnygg och undrar vad hon ska tycka om honom, men känslorna är ömsesidiga. Peter blir kvar i 10 dagar, säljer sin lägenhet och flyttar ner till Frankrike i slutet på maj. Han stannar där i två år, och 1999 flyttar de till Sverige tillsammans.

5.3.1 DATANÄRA TOLKNING: PETER OCH BEATRICE

För Peter finns det flera erbjudanden i hans användande av Internetforum. Primärt kan det sägas vara att umgås för att lära sig något om sin omvärld; att ha vänner i världen. Forumen utgör ett slags globalt socialt rum där man bland annat kan byta information och lösa problem. Första kontakten här tas av Peter som blir nyfiken på Beatrice, en jämnårig ung kvinna från Frankrike. Han har inget tvivel på att hon är kvinna, och att hon är den hon utger sig för att vara. Han vet också att de kommer att kunna kommunicera bra på engelska. Han tar det initiala kontaktsteget genom att hälsa på Beatrice. Hon innebär för honom en möjlighet att chatta med en kvinna som är jämnårig och dessutom kommer från Frankrike, vilket han upplever som spännande. Amerikanska män är annars de mest representerade på webbforumet.

Deras chattrelation expanderar i tid när de är ensamma kvar på forumet under julhelgen. De pratar om livsfrågor och fast de har olika intressen finner de en gemenskap i dessa frågor. De utvecklar en ömsesidig möjlighet: att diskutera existentiella frågor med någon de upplever som sympatisk. Lusten att kommunicera med varandra känslomässigt gör att de utvecklar egna smileys. De skapar egna tecken och kommer överens om vilka tecken de ska använda och hur de ska tolkas. De skapar alltså ett eget språk som förstärker gemenskapen ytterligare.

När de byter webbplats skapar de ett eget chattrum där de kan vara tillsammans och samtidigt träffa andra. De skaffar gemensamma vänner på forumet som de bara umgås med där. De utvecklar en möjlighet till socialisation, en virtuell representation av ett rum och en social miljö som de själva råder över. Annorlunda uttryckt, de skapar ett eget livsrum där det virtuella är en möjlighet, ett meningserbjudande, och inte någon begränsning. De skapar nya sociala sammanhang för sig själva, och är mycket aktiva medarbetare i att anpassa befintliga erbjudanden till att bli ännu mer innehållsrika.

Det finns en stark känsla av tillit mellan Peter och Beatrice och de tvivlar inte på varandras verkliga existens. Ett utbyte av bilder är inte viktigt, utan det är den inre gemenskapen som är väsentlig. Deras relation växer sig starkare än den de har med sina respektive sammanboende, utan att de har träffats i verkligheten. Att uppmuntra varandra att lämna sina oroliga relationer innebär ett nytt erbjudande: Att leva ett liv i bra relationer, utan irriterande bråk och med större möjligheter för själslig gemenskap.

Bägge får använda ett annat språk än modersmålet i kommunikationen, engelska. Att använda ett annat språk i textkommunikation kan medföra en viss positiv distans till sin egen berättelse. Man använder mer basala ord och är noga med att förklara vad man menar. Det kan ses som ett erbjudande om tydlighet och klarhet i kommunikationen, och inte enbart en nackdel.

De skickar e-post men umgås mest i chatten för att ha en samtidig dialog. De pratar i telefon någon gång för att höra varandras röst och skickar fysiska paket, som födelsedagspresenter. Peter och Beatrice byter inte media för sin kommunikation. I huvudsak är de kvar i sitt virtuella rum, de chattar med varandra på forumet, som är en form de behärskar och trivs med. Deras informationsutbyte innan de träffas i verkligheten är enormt, och första mötet är en naturlig övergång från den virtuella världen till den fysiska.

En mycket intressant aspekt av Peter och Beatrices relation är att det tar tid innan de skickar bilder av varandra, och första bilden som Beatrice skickar på sig själv är ganska suddig, och hon är lite vänd från kameran. När Peter träffar henne första gången slås han av hur snygg hon är. Peter berättar i intervjun att Beatrice uttryckt att hon känt en frihet i Internetkommunikation, att chatta med människor och bli bedömd för sin personlighet, och inte betraktad som ett könsobjekt. Det är ett mycket starkt meningserbjudande för henne. Hon har en möjlighet att bli bekräftad för sina personliga egenskaper och inte sitt yttre.

5.4 EMMA OCH ANDREAS

INTERVJU MED EMMA

Emma, 26 år, studerande från Stockholm, är i Tyskland för att gå en ettårig kurs i affärstyska. Hon känner ibland att hon vill prata svenska med någon och ansluter sig till en populär svensk webbplats med chattfunktion. Den är formad som en tecknad värld med olika rum. På forumet är hon representerad

med en bild på en berömd kvinna. Hon har skrivit in en presentation med ålder, musiksmak och intressen, men hon har inte angivit sin sysselsättning. När hon varit inne på forumet några gånger hittar hon ett rum där samma personer återkommer, som ett gäng. Emma börjar prata med en kille som hon sett har samma musiksmak. Några av människorna är inne rummet sent på nätterna och det uppstår ett ”nattgäng”. På skoj börjar man låtsas vara tillsammans, flera par på forumet.

Det räckte liksom med en bild och lite konversation, sen ett gemensamt tycke för varandra, och då kändes det väl som att ja, det är ändå inte på riktigt så visst, vi kör. [skratt]

Emma och killen, som heter Andreas, skämtar mycket och har humorn gemensamt. Efter ett tag börjar medlemmarna i nattgänget lägga upp personliga hemsidor vars webbadresser de ger varandra. Där kan de gå in och titta, ladda ner bilder och liknande. Emma och Andreas får en bra kompiskontakt och fortsätter att umgås bland de andra på forumet. Efter ett tag börjar de prata med varandra via ICQ, en chattklient:

Thorleif: Det var personligt?

Emma: Ja, då blev det mer personligt direkt. Även om man kan viska till varandra i den andra, så blev det mer personligt och mer att det var jag, som min riktiga, ja att det var jag som pratade och inte den här...

T: Det här aliaset eller figuren?

E: Ja, precis.

Kontakten blir mer personlig och Emma är rädd att Andreas ska uppfatta det som mer än det är för henne. Emma har ett stort pratbehov på grund av sin situation, att hon är hemifrån. Hennes verkliga umgänge i Tyskland är ganska ytligt. På forumet erbjuds hon en social möjlighet som inte finns i den fysiska omgivningen. Emma och Andreas har kontakt via ICQ nästan varje kväll. De har bägge nyligen brustna förhållanden bakom sig och pratar mycket personligt med varandra. Andreas skickar flera bilder och Emma skickar en bild, efter ett tag. De pratar med varandra i telefon vid ett tillfälle. Efter två och en halv månad kommer idén upp om ett verkligt möte:

Vi skulle träffas allihopa i det här gänget, skulle komma till en IRL-träff, men han kom innan... jag skulle åka hem från Tyskland och så kom jag hem över julen, och då åkte han från Gävle till Stockholm, bara dagen innan den här träffen för han ville träffa mej före. ... då var det väl lite tveksamt om man skulle våga träffas. [fniss].

Emma är inte så övertygad om att hon vill ha ett IRL-möte. Det känns som att hon och Andreas har en relation, men hon är rädd att det inte ska bli som hon tänkt sig eftersom hon har byggt upp ganska stora bilder av honom. Emma tycker att mötet blir konstigt. Efter att ha pratat om allt pratar de bara om valda områden. Emma tycker att det känns som att träffa en gammal bekant som man inte träffar jämt, som en klasskamrat eller släkting.

... det är skillnad med att se någon på foto och i verkligheten... med kroppsspråk och allting, det är så mycket mer som gör intryck i verkliga

livet än bara text. ... det stämde ju att han var som han beskrivit sej, men ändå så var det någonting som fattades för att jag skulle tycka, att det var lika intressant som jag tyckte innan.

Det blir ingen fortsättning på relationen, fast Andreas fortfarande förefaller intresserad av Emma. Dagen efter träffas nästan hela "nattgänget" från chattforumet i verkligheten. Emma tycker att det finns vissa förväntningar på att hon och Andreas ska vara ett par i verkligheten också. Upplevelsen är märklig, och Emma är förvånad över att en del av människorna inte alls är som hon föreställt sig dem. En del är till och med rent otrevliga. Hon blir efteråt lite avvaktande med ICQ-chattande. Hon går senare in på chattforumet och ser Andreas stå där bredvid någon annan. Emma känner ett sting av svartsjuka då hon inser att någon tagit hennes plats.

5.4.1 DATANÄRA TOLKNING: EMMA OCH ANDREAS

Emma har ett behov av att upprätthålla kontakten med det egna landet och kulturen, om än i virtuell form. Chattrummet erbjuder ett sådant socialt rum. I den fysiska verkligheten utomlands är hon lite ensam och saknar nära vänner. Chatten innebär också ett erbjudande om att träffa nya vänner. Ingen av hennes studiekamrater pratar svenska, vilket ökar hennes behov av att uttrycka sig på modersmålet ibland. Tillgången till ett svenskt socialt rum minskar hennes saknad av hemland och vänner.

Musiksmak och humor är den gemensamma nämnaren som inleder hennes kontakt med Andreas. De ingår i grupp människor som träffas på forumet nattetid. De skickar länkar till personliga hemsidor för att bredda sina bilder av varandra och utbyta intressen.

På forumet är det mycket lek och ett virtuellt testande av roller och relationer. Emma och Andreas leker att de är ett par och betraktas av de övriga deltagarna som ett par. Efter ett tag börjar Emma och Andreas använda sig av ICQ, vilket innebär ett erbjudande om en plats att gå undan och kommunicera i avskildhet. De blir mycket personliga i sin kommunikation. Bägge har brutna relationer bakom sig och ett närmast terapeutiskt behov av att prata med någon.

Emma är rädd för att Andreas vill något mer med relationen än vad hon vill. Det är en central utmaning att inte missförstå varandra i textkommunikationen på forumet. Hon misstänker att han är mer inriktad på ett förhållande från början. Andreas verkar identifiera ett erbjudande om en verklig relation. Emma är inte så övertygad om att de ska träffas i verkligheten. Hon ser Andreas mest som en nära vän, och att en parrelation dem emellan endast är virtuell och finns på forumet. Samtidigt tror hon att hon har projicerat en positiv idealbild på Andreas, haft ett önsketänkande som påverkat bilden av honom, och hon är rädd att det inte stämmer med verkligheten. Att han inte kan leva upp till hennes drömbild.

När de på forumet vill ha en IRL-träff så träffas Emma och Andreas själva dagen innan, på hans initiativ. Det blir en utmaning att konfronteras med den fysiska uppenbarelsen för första gången efter tre månaders kommuni-

tion. Mötet skiljer sig från deras chattkontakt. De kan inte kommunicera med samma intimitet och ordväxlingen dem mellan blir mer trivial. Emma tycker inte att Andreas är lika intressant som innan det verkliga mötet. Han är för henne ungefär som han framställt sig, men kroppsspråk och andra saker som inte framgår via den medierade upplevelsen, är viktiga för vilka känslor som uppstår. Den tidigare nämnda idealiseringen kan han inte heller leva upp till. Det kan upplevas som en utmaning att inte se och höra den andre på ett Internetforum och att föra relationen från detta till ett möte i den fysiska verkligheten. Kroppens representation innebär en ny dimension i förhållandets kommunikation.

När de dagen efter träffas i gruppen är Andreas fortfarande intresserad av Emma. Hon tycker att en del av människorna i chattgänget är rent otrevliga i verkligheten, och skiljer sig därvid ganska mycket från den bild hon haft av dem. Trots att det inte utvecklas till en relation mellan Emma och Andreas, upplever hon en slags svartsjuka när hon senare ser en annan kvinna stå intill Andreas inne på chattforumet.

Forumet, i sin virtuella dimension, fungerade som ett socialt erbjudande för Emma och hon fick ett umgänge långt hemifrån med svenskar. Övergången till den fysiska verkligheten fungerade inte bra, och var kanske inte det hon ville.

5.5 JOHAN OCH LIN-LIN

INTERVJUER MED JOHAN (PÅ SVENSKA) OCH LIN-LIN (PÅ ENGELSKA)

Johan, 46 år, illustratör från Stockholm söker på Internet efter en speciell sorts tuschpenna. Han hamnar av en slump på en webbsida med ”penpals”, brevvänner. Johan har tidigare haft brevvänner, men inte kontinuerligt. På sidan är det enbart asiatiska människor med små bilder, som passfoton, och förnamn. Alla har rätt krångliga namn för Johan, så han klickar på en länk vid en kvinna som har ett lätt namn och liknade intressen som han. En skylt kommer fram: ”Vill du ha hennes adress så kan du betala 5 dollar med ditt kreditkort.” Han tycker det är rätt billigt, så det är värt en chans. Johan betalar och får en adress som han skriver ner.

... efter ett tag så tänkte jag att jag skulle ta och skicka nåt till den henne, nåt kul, så tog jag en liten affisch som vi hade i vårt band. Jag tog en röd krita och ritade en ring runt mej själv, skrev en pil och mitt namn, sen vek jag ihop den, skrev min adress och skickade den. Så glömde jag bort det där, men efter några veckor så kom det ett brev: jag har fått rätt många kort, stod det i det brevet, som var från henne, men ditt var så annorlunda så jag blev så nyfiken.

Johan och Lin-Lin skickar lite brev med bilder. Breven handlar om vardagliga saker som vad de arbetar med, intressen, hur de mår och hur det är där de bor.

Lin-Lin är 35 år, bor i Shanghai och arbetar på ett stort företags ekonomiavdelning. Korrespondensen är sporadisk och långsam.

Yeah, first I just thought that I could find some friend, that we could talk to each other, write something. Johan wrote about his life, happy and unhappy sides, and I did to. We just wanted to write something and talk, because sometimes you don't want to find a person that know you, you don't want to say anything about your problems. But if you face a stranger you feel more relaxed, you just talk and need not worry.

Lin-Lin berättar i intervjun också att det är mycket vanligt i Shanghai att träffas efter en första kontakt via Internet eller efter brevväxlande. Det händer inte så mycket förrän Johan frågar om Lin-Lin har någon e-postadress. Hon svarar att hon har det på jobbet och att den egentligen inte för privat bruk, men att hon kan skicka något mejl då och då.

And for me, I worked in a big company, as accountant, I had also much work to do, but we used software for accounting, so I had quite much time you know. [skratt]. And so, I was online to do something and he worked beside the computer, so the chance was greater that he was there: now I have a letter I can read, and like that.

Kommunikationen blir tätare, mest e-brev och ibland inskannade bilder som de skickar varandra. Efter ett år av mestadels e-korrespondens frågar Johan, som inte tidigare tänkt att det skulle bli någon relation av det hela, om inte Lin-Lin kan komma till Sverige och hälsa på.

Jag hade ju inte tänkt att det skulle bli någon relation med henne, för jag hade relationer med tjejer då också. Jag var inte ihop med någon direkt, men jag hade förhållanden, jag träffade ett par då och då, men det blev strul med båda tjejerna, det försvann av olika anledningar. En tjej började resa mycket och den andra hon jobbade mycket, och ibland blir det liksom bara pannkaka. Och då började jag tänka lite så här att: den där tjejen i Kina kanske man skulle snacka med, hon verkar ju juste, om man kunde träffa henne. Det var bara en sådan tanke.

Lin-Lin svarar att det är svårt för kineser att komma ut ur landet och att det därför vore bättre om Johan kom dit.

... ja då tänkte jag först att det kan bli pinsamt, hon kanske tänker att vi ska vara ihop då, eller jag kanske tänker, har några baktankar om det också, och så blir det ingenting av det. Det blir det fånigt bara. Sen ändrade jag mej och tänkte så här: om vi blir ihop då är ju det spännande och kul, om vi inte blir det så är det jävligt kul att åka till Kina, för det har jag velat hela mitt liv. Och att få komma dit och någon visar en, så man slipper gå i någon löjlig skock med en guide och gå omkring, utan någon som kan visa var man ska gå och kaka, vad man ska titta på och så...

Johan och Lin-Lin känner varandra ganska väl efter ett års kontakt men som Johan uttrycker det: "Bara genom det mediet". De har också talats vid på telefon några gånger. Johan vet att Lin-Lins pappa dött i unga år, så hon har fått ta hand om sin gamla mor ganska mycket. Lin-Lin tycker att det är lite trist,

och Johan tror att Lin-Lin gärna vill träffa någon att vara ihop med eller gifta sig med.

Men i alla fall så beställde jag den där biljetten och åkte iväg, och hon hjälpte med att ordna ett billigt hotellrum åt mej där. Jag gav mej iväg... det var mitt i sommaren, jag hade tänkt åka vår eller höst men det blev i juli...

... När man väl kom på planet, det tar ju 12 timmar ungefär, så skulle jag mellanlanda i Peking, vänta där först och byta plan, då satte man sej bara ner med en tjock pocketbok och bara satt. Då tänkte man ju inte så mycket, funderade bara lite på hur det skulle bli, väntade på att man skulle komma fram, försökte sova. När jag kom fram, då är det så krångligt med tull och alla tjänstemän, det är väldigt byråkratiskt. Man fick vänta, stå i en lång kö och där satt en sur kines och kollade i ens pass och man fick gå långa gånger och så. Och så skulle jag vänta i Peking. Jag försökte gå ut lite, men det var så fruktansvärt hett så jag kunde inte gå ut.

Lin-Lin och Johan har bestämt möte vid en särskild utgång. Johan börjar bli orolig att de ska missa varandra på grund av den tid all inresekontroll tar, men det går bra och de hittar varandra. Lin-Lins första intryck av Johan blir lite speciellt:

Lin-Lin: Yeah, that my first...the first time I saw him in the airport, then I really thought that he was a very stupid farmer. [skratt]

...I have to say it again because you know, I passed the exam of S.F.I. and they also asked me the same question, so I have to describe him again: red face, big glasses, and then jacket and jeans and that time in Shanghai it's 30 degrees and he wore this kind of clothes. There was also a little bit rain, very humid and wet, a he wore this kind of clothes, I think: oh!

Thorleif: He didn't look like a Shanghai businessman?

Lin-Lin: No, no, no. Absolutely not, because he also wore a leather vest...[skratt]

Efter en lite spänd inledning pratar de och skämtar tillsammans, kommenterar Shanghai som passerar utanför taxifönstret. Efter att Johan besökt Lin-Lin och återvänt till Sverige känner han att han saknar henne mycket. Av praktiska och ekonomiska skäl dröjer det en tid innan de träffas igen.

... när jag kom hem kände jag att jag saknade henne så fruktansvärt mycket och hon fick väl samma känslor så vi började mejla varje dag och ringde säkert en gång i veckan. Då växte den där kärleken, förälskelsen under tiden på något vis och sen så kom hon hit då året efter. Då pröjsade jag också den mesta kostnaden, då kom hon hit och bodde här två veckor. Det var då det small till. Då grät vi på flygplatsen [skratt] båda två efteråt.

Thorleif: Men då hade ni träffats och sen byggde ni upp det här under tiden?

Johan: Då byggde man upp det innan och under tiden. Sen så när vi träffades igen så blev det ännu starkare och när vi skildes då så förstod vi att vi var kära i varann. Då väntade vi, det tog ett år ungefär att ordna med visa och alltihopa och få henne hit, hon skulle ju sluta jobbet där och ordna allt med immigrationsverket och allt möjligt. Det tog ju verkligen tid, och sen uppehållstillstånd och hela det där.

Johan och Lin-Lin förlovar sig, fast hennes mor vill att de ska gifta sig direkt. Johan förklarar att så här gör vi i Sverige och hon accepterar det. Ett år senare är de gifta och bor tillsammans i Sverige.

5.5.1 DATANÄRA TOLKNING: JOHAN OCH LIN-LIN

Johan är mest ute efter information om ett av sina verktyg i arbetet, en speciell penna. Med sökmotorns hjälp blir syftet med hans Internetsurfande lite annat än rent arbetsmässigt. Webbplatsen med brevvänner är ett erbjudande att hitta nya vänner och återuppta ett gammalt intresse. Johan har tidigare haft brevvänner i världen. Han väljer att skicka ett brev till Lin-Lin på grund av att hennes namn är lätt till skillnad från många andras på webbplatsen, och på grund av att de har liknande intressen.

Johan väcker Lin-Lins intresse att besvara brevet i och med att det är originellt, det skiljer sig till form och innehåll från andras brev. Här bygger alltså den initiala kontakten på att synas från början, att vara en personlighet för att det ska bli en fortsättning. Deras brevkontakt är sporadisk och långsam, mycket beroende på den långa postgången mellan länderna. För Lin-Lin är anonymiteten ett erbjudande om att kunna skriva till en utomstående människa som hon inte känner från sin hemtrakt. Hon upplever det som lättare och att den initiala anonymiteten är avslappnande. Dessutom är det ett etablerat beteende för många människor i Shanghai att träffas via brevväxling som eventuellt kan leda till en relation.

E-posten rymmer en möjlighet att kontakten blir mer intensiv och personlig. När de övergår till detta medium blir kontakten också mer vardaglig på grund av snabbheten och den tätare frekvensen i kommunikationen. Språkligt är Lin-Lin inte lika bra på engelska som Johan och de får var tydliga för att nå fram i sin kommunikation. De skickar även inskannade bilder till varandra. De pratar i telefon med varandra några gånger för att höra varandras röster. När Johan efter ett år frågar Lin-Lin om hon vill besöka honom har det blivit en möjlig relation.

De känner varandra ganska väl efter ett års kontakt, men nästan bara genom e-post, som Johan understryker. För Johan är det ett erbjudande att få besöka Kina, även om det inte skulle utvecklas någon relation mellan honom och Lin-Lin. När Johan kommer till Kina sker en liten kulturkrock mellan hans föreställningar om klädsel och klädeskutymen i det moderna Shanghai.

Johan och Lin-Lin bygger upp sin relation efter första mötet med tät e-post och telefonkontakt. Det första verkliga mötet blir en grund som de bygger vidare på i medierad kommunikation.

Johan tror att vore det skönt för Lin-Lin att komma hemifrån eftersom hon som kvarvarande ogift dotter har ansvaret att ta hand om sin mor. Lösningen av den situationen ingår i erbjudandet om ett förhållande för Lin-Lin tror Johan. Kärleken mellan Johan och Lin-Lin växer fram efter det andra verkliga mötet, i Sverige. Erbjudandet för bägge blir att leva ett liv tillsammans. För Lin-Lin omfattar utmaningarna att lämna sitt hemland och anpassa sig till en annan kultur.

5.6 BIRGIT OCH HERMAN

INTERVJU MED BIRGIT

Birgit, 66 år, är pensionerad gymnasielärare och änka från Lund. Hon har en väninna, Elsa, som träffat en man via Internet. Birgit är lite förvånad för Elsa har aldrig velat gifta sig. Birgit och Sonja, en barndomsväninna, besöker Elsa och hennes nyfunne man som har träffats via en seniorwebbsida. Birgit och Sonja tycker att mannen, Olof, verkar mycket trevlig. Olof mejlar länken till webbplatsen till Birgit och Sonja, för han tycker att de också skulle kunna träffa någon.

... adressen låg där och jag tänkte: jag ska väl öppna och titta vad det är för något, men jag kom inte in. Sen var dom här på besök, Elsa, Olof och min barndomsväninna, och när dom åkt hem säger min barndomsväninna: ska vi titta på det där som Olof har skickat? Det kan vi väl göra! säger hon. Jag hade inte druckit något vin för jag skulle köra dom till bussen, så Sonja säger: Ta dej ett glas vin du också, så sätter vi oss, och så gjorde vi det. Hon kom inte heller in på länken, men han hade ju skickat två, så hon provade nästa, hon är datalärare, så hon tog sej ju in och det såg ju trevligt ut.

På webbplatsen är det en man, Herman, som söker sällskap. Birgit tycker att det finns humor i det han skriver och att han verkar ha självdistans. Hon svarar till hans e-postadress och tar hjälp av Sonja som hon dikterar sitt svar för, eftersom Sonja skriver snabbare och är mer van vid Internet. En vecka går utan att Birgit tänker mer på detta, men när hon öppnar sitt e-postprogram för att skriva till Sonja, så ser hon ett mejl från Herman i inboxen. Vem är det då? tänker hon, sen kommer hon på det när hon läser mejlet. Herman påpekar att hon antingen måste ha somnat eller druckit vin vid datorn för Birgits mejl är utan avslutning, och det stämmer till bägge delarna svarar Birgit. De börjar utbyta mejl intensivt. Han bifogar en bild på sig och frågar om hon har någon bild. Hon skickar en bild hon fått från en utflykt. Efter en dryg vecka frågar Herman om de kan träffas. De möts på Malmö Central.

Jag hade sett bild så det var liksom ingenting, men jag hade inte trott att han skulle vara så lång, det syns ju inte på bild. Han var väldigt lång och stora fötter, 47. [skratt]. Ett glatt leende och humor... vi skulle gå på Konsthallen och titta på konst, och då tog vi bussen...

De tittar på konst och han bjuder på lunch. Birgit tar sedan tåget hem och cyklar från stationen. Herman blir senare orolig när han hör att Birgit har cyklat hem klockan 8 på kvällen. Hon märker hur skönt det är att någon bryr sig eftersom hon är van att klara sig själv. Birgit berättar att hon snart ska åka ner till Spanien. Herman tycker att det är tråkigt att hon ska åka just som de har träffats. Det hela utmynnar dock i att de träffas igen. Birgit bjuds till Hermans hem i Malmö. Hon är nervös när hon letar efter rätt dörr i fastigheten. Hon känner doften av hembakt bröd i farstun. Det visar sig att det är Herman som gjort rödbetsoppa och bakat bröd för att bjuda på. Birgit är imponerad av

hans insats. Nästa möte blir hos henne i Lund, där han för övrigt är uppvuxen. På mindre än en månad skickar de över 400 mejl till varandra, en mycket intensiv kommunikation.

Man lär ju känna varann bättre på det sättet... Man skriver ner det, man får ro att läsa det och det var bara det att man hade svårt att gå hemifrån, det kunde ju komma ett mejl, och då svarade man på det på en gång

Thorleif: Mm, vad spännande.

Birgit: Ja det var ju spännande.

Thorleif: Men du tycker att mejl är bra på det sättet?

Birgit: Ja, jag tycker fortfarande att mejl är bättre än telefon. Men det kan ju ha med det här att göra, med hörseln. [pekar mot hörapparaten]

... Jag skrev ju rakt ner, jag filade ju inte på meningarna eller så, men han har erkänt efteråt att han använde både stavningskontroll och grammatik-kontroll... [skratt] när han fick reda på att jag var lärare...

... det här med Internet det gör ju att man när man får ett skrivet ord framför sej så lär man känna personen bättre tror jag, det är svårare att hemlighålla saker och ting på något sätt när man lägger ihop alla mejlen... det har stämt allt han skrev faktiskt

Ett gemensamt intresse de kommunicerar mycket om är konst och musik. Birgit kan mer om konst och Herman mer om musik, och de har stort utbyte av varandra i detta. Herman uppvaktar också Birgit genom att skriva dikter i sina e-brev. Birgit åker sedan som hon planerat till Spanien. Herman följer henne till Sturup. Hon arbetar för att hålla relationen hemlig, hon vill vara ifred med den i början tills hon sett att det är "något vettigt". Birgit har inte tillgång till egen dator i Spanien, så hon och Herman ringer ofta till varandra i stället.

Han tyckte det var hemskt att jag skulle åka iväg och det blev hemskt dyrt för vi ringde ju varje dag [skratt] och då sa en god vän: är det inte billigare att du åker ner och hälsar på än att ni ringer?

Så jag frågade om han var intresserad av att komma ner till Spanien, han hade ju aldrig varit där. Vill du komma ner och hälsa på? Ja, det ville han.

Herman kommer till Spanien i oktober. Birgit ringer och berättar om förhållandet för sin dotter, innan han kommer ner.

Birgit: ... hur det var så kom han, han hade en jättestor resväska med nästan ingenting i. Han visste ju inte hur länge han skulle få stanna.

Thorleif: Nej det är klart. Hur länge skulle du vara där?

B: Jag skulle stanna över jul...

T: Jaha, så länge.

B: Ja. Därför att jag gick på Svenska skolan och läste spanska. Jag skulle stanna där, goda vänner skulle komma ner och vi skulle fira jul ihop. Så hade vi bestämt innan Herman var med i bilden... och hur det nu var så, ja han kom ner och det fungerade. Det är sånt man inte vet.

Vännerna kommer ner till Birgit för att fira jul och blir mycket förvånade när de får syn på Herman, som är kvar i Spanien.

... och sen skulle jag bjuda dom på mat och när dom kom in då fanns Herman där och jag tror Valfrid hann lyfta en halvmeter från golvet, han

studsade fullkomligt och blev så snopen. För ingen hade väntat sej att jag skulle träffa någon ny, aldrig i livet, jag var inte den typen [skratt].

I och med vännernas besök i Spanien blir relationen offentlig. Birgit och Herman går in på ett Internetcafé, mejlar till paret de fått webbplatslänken av, och berättar att de träffats via samma webbplats.

... då ringde dom ner naturligtvis. Så jag hemlighöll det inte, men alla reagerade: på Internet?! säger dom alla vänner som jag har. Har ni träffats på Internet?! Det hörde liksom inte ihop kanske med mej.

Herman blir kvar för att fira jul. Deras relation har vuxit och etablerats under Spanienvistelsen.

Ja, och det var ju också så här att det var nästan en förutsättning, jag tror att vi hade bättre förutsättningar än andra på det sättet att vi fick vara i fred, så vi hann lära känna varandra, inga barn, inget bråk ingenting som störde.

... för det visade sig att när jag berättade att jag hade träffat honom på Internet så kröp det fram att: Ja jag träffade min Arne på kontaktannons, sa en väninna, och det är väl också ett sätt. Men jag tror att det är svårare för om man svarar på en kontaktannons så blir det ju att man ringer och ska träffas på en gång. Nu hann vi lära känna varandra innan vi träffades, en hel del. Jag visste var han var född, jag visste vilka barn han hade haft, vad hans hustru hade haft för sjukdom

... Men jag tror också att man har livserfarenhet. Jag tror att för äldre människor skulle det vara toppen att träffas via Internet.

Hemma i Sverige igen är reaktionerna på det sätt Birgit och Herman träffats på lite olika. Det är roligt att de funnit varandra tycker vänner och släkt, men några tycker exempelvis att det är tur att Birgit inte blivit solochvårdad eller lurad på annat sätt. Efter en tid gifter de sig i hemlighet i VIP-rummet på Kastrups flygplats. Direkt efter ceremonin fortsätter de till Paris.

... vi beställde vittnen och allting bara för att vi inte ville säga någonting, för jag förstod att det var massor som skulle ha synpunkter på hur vi skulle göra det och allting sådant

Birgit funderar över sina och andras reaktioner på deras möte och förhållande:

.... Ja, när Herman sa: Skäms du för att vi har träffats på Internet? Jag har många gånger undrat vad folk har för syn på det, och det man kan säga är att jag var ju 64 och han är ett år yngre, men vadå? Det gör ju ingenting, livet är så kort, och när man kan vara två år det enklare för bägge. Man har roligt tillsammans, för jag tror det är en förutsättning att man kan skratta och ha roligt tillsammans, det har vi ju, det upptäckte vi på en gång. Det är klart att man kan ju bo var för sej och träffas och så vidare. Det här att flytta ihop och gifta sej, är man ju för gammal egentligen för det. Man kan ju liksom inte fatta det. Vi gjorde helt enkelt så att vi sa ingenting till någon.

Birgit och Herman bor sedan två år tillbaka som äkta makar i Lund.

5.6.1 DATANÄRA TOLKNING: BIRGIT OCH HERMAN

Birgit går in på seniorwebbplatsen på en rekommendation. För henne är den trevlige Olof, som väninnan Elsa träffat där, ett slags levande bevis på att den kan fungera som mötesplats. Hon ser det som ett erbjudande, en invitation till att träffa en ny man. När hon väl, på Sonjas initiativ, går in på webbplatsen är det för att titta på vilka män som presenterar sig där. Humorn i hur Herman beskriver sig själv är det som får henne att ta kontakt med just honom, återigen med uppmuntran av Sonja som också är lite mer datorvan. Birgit blir lite överraskad när Herman svarar på hennes mejl och frågar om hon somnat eller druckit vin när hon skrev mejlet. Han träffar rätt i sitt antagande, och kontakten är rättfram och personlig från början.

För Birgit är det en utmaning att ta kontakt på detta sätt, via en webbplats. Det är inte olustigt, utan spännande. Det är en ny teknik och en ny social plattform, lite utanför den etablerade sociala roll hon har bland sina vänner och släktingar. Något som de inte förväntar sig att Birgit ska göra. Det är naturligt för henne att meddela sig i text. Det har alltid ingått i hennes arbete som lärare. En hörselskada gör också att e-post har fördelar gentemot telefonkontakt. Detta erbjuder henne en möjlighet att kommunicera på sina egna villkor med andra.

De träffas i verkligheten och det visar sig att Herman är längre och större än hon föreställt sig efter att ha fått en elektronisk bild. Efter första mötet har de en mycket intensiv e-postkontakt. De skriver om allt, flera gånger om dagen. Herman uppvaktar Birgit med dikter i sina e-brev, som man förr kunde göra med postkort, en slags kurtis. Han är särskilt noga med att inte använda ett felaktigt språk när han får reda på att Birgit varit lärare. De lär känna varandra på kort tid genom e-breven, ett slags tidskompression med mycket informationsutbyte varje dag.

De förlorar den dagliga kontakten via e-post när Birgit åker till Spanien. I stället ringer de varandra ofta för att det är enda möjligheten att ha daglig kontakt, inte för att det är bättre eller mer personligt än e-brev. Birgit uttrycker det viktiga i att deras relation får gott om tid att utvecklas utan störande moment som till exempel kommentarer och synpunkter från släkt och vänner. Förloppet i förhållandet mellan Birgit och Herman börjar med ett mycket intensivt utbyte av e-brev under kort tid, och följs av möjligheten att umgås under en längre period i verkligheten. Delvis för att se om man kan leva tillsammans. Detta identifierar de som en utmaning: att söka förverkliga ett erbjudande om att gifta sig och ha ett gemensamt liv som pensionärer.

Birgit antyder att det är endast tack vare tillgången till Internet som hon träffat en ny man. Tidigare existerade inga erbjudanden om att träffa en ny man som passade hennes personlighet. Att till exempel träffa en man via kontaktannonser eller under en gruppresa, var inget alternativ för Birgit.

5.7 SAMMANFATTNING AV DATANÄRA TOLKNINGAR

Jag sammanfattar här de datanära tolkningarna och återknyter till forskningsfrågorna.

SOCIALA MENINGSERBJUDANDEN – NYA SOCIALA RUM

Flera av personerna här identifierar sociala erbjudanden på olika webbforum. Man vill umgås på nätet, vidga sitt sociala liv, lösa problem och utbyta erfarenheter. Chattforum och andra webbplatser kan också erbjuda lösningar på en själslig ensamhet, öppna möjligheter att föra en dialog med nya människor, och uppmuntra uppriktighet i dessa kontakter. För Lennart erbjuder backgammonsajten en klubb med träffpunkter runt ett spel som han är intresserad av. Emma vill ha kontakt med svenskar, ett umgänge med landsmän och vänner när hon är hemifrån.

Att diskutera sin livssituation med människor som kan befinna sig i andra länder och kulturer är ett erbjudande för flera informanter i denna studie. Att samtidigt lära sig andra synsätt på livet och dess utmaningar. Erbjudanden om kontakt med människor i andra länder upplevs som en spännande invitation, och något som tidigare inte erbjudits.

Kunskapen om vad elektroniska möten kan innebära är mycket varierande. Som exempel vet Lennart inte från början att man kan chatta med varandra på backgammonwebbplatsen. Peter är mer tekniskt avancerad och använder till och med mikrofon ibland för att prata med folk. Chattforumen erbjuder nya sociala rum som är tillgängliga närhelst deltagarna har tid.

För flertalet i denna studie är inte det primära syftet att hitta en partner och utveckla en kärleksrelation. Det har emellertid lett till verkliga möten. Detta är en parallell till hur det kan gå till att träffas på andra sätt. Ett förhållande mellan två människor startar inte alltid med tanken på man vill ha ett förhållande med henne eller honom, utan det kan växa fram på ett otal sätt. Detta är jämförbart med människorna i denna studie som hittar olika erbjudande som passar deras livssituationer.

Paren träffas utan att få information om sin blivande partner från bekanta, kollegor eller liknande, något som är ganska vanligt annars. Däremot kan man i de flesta fall se den andre interagera på forumet med övriga deltagare. I den fysiska verkligheten får man oftast en del av intrycken av sin eventuella partner genom att se henne eller honom interagera med andra, till exempel på fester eller arbetsplatser.

Peter och Beatrice bygger en social värld med utgångspunkt i sin relation. De ordnar ett chattrum de själva bestämmer över, och som andra får hälsa på i. De skapar nya sociala sammanhang för sig själva och andra. Det kan också ses som en simulator av livet i den parallella verkliga världen. De skapar själva en möjlighet att umgås med varandra och andra människor.

KUNSKAP OCH INFORMATION

Ett erbjudande för Peter är tillgängligheten till kunskap och informationsutbyte. Han byter exempelvis matrecept med en gammal dam från Brasilien och har kontakt med amerikaner som han diskuterar ljudtekniska problem med.

Johan letar efter information om en särskild penna som illustratörer använder. Han är givetvis öppen för något mer eftersom han genomför kontakten via webbplatsen med brevvänner, som han slumpartat hamnat på, men det primära syftet är inte att skaffa en partner.

Praktiska problemlösningar och utbyte av information och kunskap är en viktig användning och skapar mening för individerna i denna studie.

ANONYMITET

Den inledande anonymiteten ger en plattform av både trygghet och spänning. Trygghet eftersom man inte behöver ge sig tillkänna direkt, utan kan avvakta kontaktens framskridande. Man kan också lättare dra sig ur om något går fel. Spänningen ligger i nyfikenheten inför och ovissheten om den andra.

Anonymiteten kan ha en rent introspektiv, självutforskande verkan i avseendet att den kan tillfredställa ett behov av att kommunicera med någon helt utomstående om sitt liv och sina funderingar. Den kan underlätta självkännedom.

Den initiala anonymiteten verkar främja det ärliga mötet, som det också finns ett behov av, men som upplevs som lättare än i ett möte ansikte mot ansikte. Att kommunicera om sitt liv och sina upplevelser med någon som står utanför ens vardagliga fysiska kontaktnät kan vara både avspänt och givande i den respons man får.

Anonymiteten verkar erbjuda minskad anspänning i det första initiativet, att ta kontakt och chatta. Lin-Lin talar om det avspända i anonymiteten; att kunna prata med någon som inledningsvis är en främling. Man kan känna in en situation utan att offentliggöra sig, man kan tacka nej eller visa intresse för en kontakt utan att det ställer krav på omedelbar fortsättning eller konsekvens. Detta bidrar till en öppen, avslappnad stämning och ett bejakande av kommunikationsutbytet. Man går fort in på personliga ämnen i den fysiska trygghet som anonymiteten innebär.

VAD HOS DEN ANDRA VÄCKER ENS INTRESSE?

Det alias som Lennart använder på backgammonsajten, Son of CrimKing, väcker Carrols intresse. Rockgruppen innebär en påminnelse om hennes ungdomstid, och känslan av att tillhöra en särskild grupp i samhället som lyssnade på den ganska krävande musiken. Aliaset är också genusbestämt. Det erbjuder Carrol känslan av att dela ett gemensamt förflutet, och möjlighet till kontakt med en man. Alias och ikoner som kontaktskapare kan jämföras med det utseende och de attribut man bär med sig i den fysiska verkligheten. Med viktiga skillnader: ett alias är självvalt och kan därmed säga något mer än utseende och personnamn om vem man är eller önskar vara.

Ålder är något som människor vanligen uppger i presentationerna på forumen, oftast tillsammans med några intressen de har. Att överhuvudtaget skriva något om sig själv i en presentation är viktigt.

Man kan "spana in" varandra genom att vistas tillsammans på öppna chattforum där man ser varandra prata och agera med andra i textform. På Lennarts backgammonsajt finns en utvidgning av detta, det sätt man spelar backgammon på, spelstilen, kan skapa ett intresse för ens person.

Johans brev till Lin-Lin framstår som originellt i jämförelse med andra som tagit kontakt med henne. Han visar positiva sidor av sig själv, humor, originalitet och kreativitet, och visar också med detta att han tycker att kommunikationen är värd någonting.

Humor är ofta viktigt i kontaktskapandet, som i verkliga livet. Det erbjuder en avspänning, väcker intresse och "sänker garden". Humor och gemensamma intressen och smak är faktorer som kan verka inledande i en mer personlig kommunikation. Hermans humor fångar Birgits intresse, Emma och Andreas skämtar mycket tillsammans.

HUR TAR MAN KONTAKT?

Kommunikationen bygger på textbaserad chatt med ett par undantag: Johans första kontakt med Lin-Lin är via brev och Birgits och Hermans kontakt är e-postbaserad från början. På en chatt är det relativt avslappnat att ta kontakt med en ny människa eftersom chattforum fungerar som sociala rum. Att logga in och enbart vara passiv fungerar inte som i de fysiska rummen. I de fysiska rummen kan man ju se att någon exempelvis sitter och funderar eller bara vill läsa en bok med människor omkring sig. På en chatt väcker passiviteten en annan undran.

En viktig aspekt av Lennart och Carrols första kontakt är att den sker på ett intresserelaterat forum där den initiala kontakten för att spela och chatta med varandra är inbyggd i situationen. Man behöver inte ta särskilda initiativ eller presentera sig på ett originellt sätt för att få kontakt, väcka uppmärksamhet. Detta kan jämföras med intresseföreningar i den fysiska verkligheten där man träffas runt en aktivitet eller ett ämne.

Peters första kontakt med Beatrice kan jämföras med ett möte som sker ansikte mot ansikte. Han säger hej till en människa som han sett agera och kommunicera på en gemensam plats under en tid, och som han blivit intresserad av. Eftersom det är ett virtuellt rum finns dock bara den synkrona närvaron just där. Inga resor till och från mötesplatsen exempelvis, bara närvaro eller inte. Inga synliga referenser till en värld utanför forumet.

RELATIONENS FRAMVÄXANDE

Gemensam humor upplevs som en viktig faktor även i etablerandet av relationerna. Musik och konst diskuteras tidigt i Birgit och Hermans kommunikation. Musikdiskussioner förenar även Emma och Andreas initialt. I den fysiska verkligheten finns liknande sätt att skapa gemensamma referenser och närhet. Att skratta tillsammans, att diskutera intressen och erfarenheter skapar en gemensam plattform.

Uppriktighet i kommunikationen är vanligast. Att ljuga eller byta identitet är inte intressant om man vill gå vidare till en relation i den fysiska verkligheten. Kommunikationen blir efterhand mer och mer personlig. Relationerna växer fram genom utbyten av åsikter, tankar, skämt och förtroenden.

Peter och Beatrice lämnas kvar, hänvisade till varandra på ett annars tomt e-forum. I den fysiska världen kan det exempelvis jämföras med att vara de två människor som är kvar på arbetet när alla andra tagit semester, eller vara de sista kvar i baren en kväll.

På Emma och Andreas forum publicerar deltagarna länkar till personliga hemsidor som ger mer information om dem själva. De relaterar också till annan information som finns på Internet, och får därmed bilder av hur den andra parten förhåller sig till olika saker. Förutom den direkta dialogen får man alltså en motsvarighet till de gemensamma upplevelser som formar bilden av den andra i en verklig situation. Att till exempel gå på bio och prata om film efteråt eller att gå på restaurang. På backgammonsajten är detta inbyggt i grundkonceptet, att spela ett spel och kommentera detta, som på en slags simulerad klubb.

KOMMUNIKATIONENS FORMER

Det finns en, som jag vill kalla det *intimitetsordning* i de mediaformer man använder när relationen fördjupas. Medierna upplevs som mer eller mindre personliga eller intima enligt ordningsföljden: chatt – e-post – telefon – brev – paket, där brev och presenter anses vara de mest personliga.

Ett byte av kommunikationskanal erbjuder exempelvis avskildhet, som från ett öppet forum till ICQ. Kontakterna i den här studien har skilda initiala faser men överlag gäller att de utvecklas snabbast i chatt eller e-postkommunikation på grund av det direkta samtalet eller mediets snabbhet jämfört med andra.

I denna studie kan man se att intimitetsordningen har olika förlopp i relationerna. Om den initiala kontakten sker på ett forum är det naturligt att gå vidare till privata chattkanaler för ett mer personligt utbyte. Man träffas i enrum för en dialog och det finns en möjlighet att ”gå undan”. Socialisationen på Internet har paralleller i den fysiska verkligheten beträffande att vara social med flera människor i ett stort rum eller att dra sig undan för mer privata samtal.

Om man kommunicerar i realtid på en chatt så blir kommunikationen mer direkt och talspråklig. E-post ger möjlighet till eftertanke och justering av det man skriver och av den bild man vill presentera för motparten.

Rösten är viktig, att höra den andra prata, mest för att känna att den andra är verklig, men det stora utbytet sker inte via telefonsamtal. Telefonsamtal är dyra, särskilt på större avstånd, och kräver ömsesidighet, det vill säga att tillfället för samtalet passar bägge parter. Fysiska föremål, postpaket bekräftar varandras existens och är det mest påtagliga man kan ge varandra innan man möts ansikte mot ansikte.

UTAN KROPP – ETT ERBJUDANDE?

Kroppslig attraktion är ofta en anledning till att inleda ett förhållande i den fysiska verkligheten. På en chatt börjar man med det inre och går till det yttre. Utan kroppslig kommunikation verkar man meddela större delar i taget av sin känsla och vilja, eftersom man uttrycker sig i text utan att omedelbart se eller känna en reaktion hos motparten. Detta kan innebära att man lär känna varandra lite fortare. Jag tror att det krävs ett visst mod för det, att våga lämna ut sig. Dessutom verkar kroppens avsaknad göra att man inte lika lätt kategoriserar människor, eftersom man inte får de vanliga ledtrådarna till en människas personlighet, genom kläder, frisyra, kroppsspråk, doft etcetera. Parternas utseende i relationen är inte avgörande i det initiala skedet, relationerna byggs upp från en inre gemenskap, en värdegemenskap eller en gemensam livsinställning.

Frånvaron av kroppens representation kan vara meningsfull, en frihet att bli bedömd efter det man uttrycker och inte efter sitt utseende. Beatrice uttrycker att hon känt en frihet i kommunikationen, att chatta med människor och bli bedömd för sin personlighet och inte betraktas som ett könsobjekt. Det är ett mycket starkt meningserbjudande för henne. Hon har en möjlighet att bli sedd för sina inre egenskaper och inte sitt yttre.

Den kroppsliga närvaron i det fysiska rummet kan också kollidera med den inre föreställning man skapat. Den bild av tal, kroppsspråk etcetera som man skapat via Internet kanske inte stämmer överens med den fysiska verkligheten.

HÖGT TEMPO

Chatt och e-post används på ett intensivt sätt. Det sker ett slags tidskompression, mycket informationsutbyte per tidsenhet. Som tidigare nämnts har relationerna skilda initiala faser, men har det gemensamt att de utvecklas snabbast i chatt eller e-postkommunikation på grund av det direkta samtalet eller mediets snabbhet jämfört med andra. Tempot i informationsöverföringen är ofta högt och kontakterna har ett intensivt kommunikationsutbyte. För Johan och Lin-Lin sker en enorm tempoökning i utbytet när de övergår från brev till e-post. Birgit och Herman skickar över 400 e-brev till varandra på några veckor.

I inledningen av en relation i verkligheten kan kommunikationen också vara väldigt intensiv. Man vill berätta allt man tycker är intressant för den andra och spegla sig i varandra. Jag tror att kommunikationen kan vara ännu tätare i elektronisk kommunikation än i den fysiska verkligheten. Den kan åtminstone ha ett snabbare förlopp som leder till det personliga samtalet. Detta på grund av de speciella förutsättningar som elektronisk kommunikation kan erbjuda. Bland annat, som nämnts, initial anonymitet och frånvaron av möjlighet att avläsa kroppsliga uttryck. Det sistnämnda upplevs inte som enbart negativt av informanterna. E-kommunikationen får också i flera fall stå för hela förhållandet under en lång tid och den bör då innehålla allt parterna vill uttrycka för varandra.

SPRÅKETS BETYDELSE

Hur man uttrycker sig är givetvis viktigt i en textbaserad dialog. För de som inte använder sina modersmål verkar detta inte vara hämmande trots ett mindre ordförråd. Att använda ett annat språk än modersmålet i textkommunikationen verkar bidra till en ny syn på sin egen berättelse. Man använder mer basala ord, är noga med att förklara vad man menar och är mer uppmärksam på att inte missförstå den andra.

Att lära sig förkortningar och tecken som kan förstås internationellt kan också vara ett erbjudande att känna sig globalt delaktig i samtida företeelser.

JÄMFÖRBARA KONTAKTFORMER

För Birgit finns via Internet ett erbjudande om möte med en trevlig man, hon skulle inte ha tagit steget på något annat sätt. För Emma är övertygelsen inte fullständig om att hon vill gå vidare till ett verkligt möte. Beatrice har fått möjligheten att kommunicera med andra utan att bedömas för sitt yttre. Lennart bryter en relativ isolering som ungar i en småstad.

Både Lennart och Birgit relaterar till kontaktannonser som de antingen har egna erfarenheter av eller har hört vänner berätta om. Varken Lennart eller Birgit har upplevt det som ett medium för erbjudanden att träffa nya människor. Chatt och e-post är unika i sina möjligheter. För flertalet finns inga alternativa kontaktformer. Internet har erbjudit nya möjligheter för dessa människor att lära känna andra, och har inga motsvarigheter.

FRÅN INTERNET TILL VERKLIGT MÖTE – EN CENTRAL UTMANING

Människorna i dessa förhållanden känner varandra mycket väl via mestadels elektroniska media innan de träffas i verkliga livet. Att möta varandra ansikte mot ansikte är en central utmaning. Kommer de föreställningar man skapat via e-kommunikation, e-post, telefon och så vidare att stämma med verkligheten? Erbjudandet att skapa ett nytt liv tillsammans kan växa fram som en naturlig följd om mötet i den fysiska verkligheten utfaller väl för bägge parter.

Peter talar om sin nervositet under tågresan till Dijon inför första mötet med Beatrice. En berättigad känsla när hela relationen ska överföras till det fysiskt verkliga planet. Efter en lång själslig gemenskap och kärlek är förhållandet inte riktigt sant förrän man ser varandra. Efter det finns heller ingen återvändo till de föreställningar man skapat tillsammans i den medierade kommunikationen.

För Peter och Beatrice, Lennart och Carrol är de första mötena naturliga och positiva, och blir nästan omedelbara förstärkningar av den innerliga kommunikation de haft. Relationerna överförs snart till den verkliga världen. De har också lärt känna varandra mycket väl under lång kommunikation, mestadels synkront med hjälp av chattforum och chattklienter. De fysiska presenter de har skickat varandra erbjuder en hjälp till en övergång från det virtuella till det reella. De är konkreta föremål, påtagliga bevis på varandras existens.

Johan och Lin-Lin, Birgit och Herman bygger upp relationerna under en längre tid med möten i verkligheten och e-postkommunikation.

Emma och Andreas möte utfaller inte bra. Föreställningarna som Emma haft om Andreas stämmer på ett ungefär, men hon upplever hans kroppsliga beteende som irriterande och svårt att införliva i den bild hon har skapat. Hon är heller inte övertygad om att hon vill föra över kontakten till den fysiska verkligheten, och kommer till mötet med en tveksam inställning. Chattens funktion som socialt rum under utlandsvistelsen var det centrala erbjudandet för henne.

Mötena har fått stora konsekvenser för flera av de inblandade. De har emigrerat; lämnat hem, vänner, släkt och arbete för att skapa sig en framtid med sin nya partner. Detta har inneburit långa processer av ansökan om uppehållstillstånd, arbetstillstånd med mera. Att få arbete efter sina kvalifikationer i ett nytt land kan vara nog så svårt, beroende på politiska villkor, social situation och språk. Peter och Beatrice har levt tillsammans i både Frankrike och Sverige utan att den inflyttande parten fått arbete efter kompetens. Lennart väntar efter 6 månader fortfarande på arbetstillstånd i USA.

För de föräldrar vars barn emigrerar till en annan världsdel är konsekvenserna också stora. Lennart berättar om de kluvna känslor hans gamla mor i Västervik har inför hans förhållande. Glädje för Lennarts skull men också kommentarer om att ”träffa någon som bor lite närmare”. Lin-Lins mor i Shanghai uttrycker liknande dubbla känslor.

REAKTIONER FRÅN OMVÄRLDEN

Birgit blir påtalad risker med kontakter via Internet av sin svärson som är polis, och av sin blivande man, Herman. De handlar om att bli solochvård, att bli lurad ekonomiskt som relativt välbärgad änka. Eventuella risker är dock inget som någon av *informanterna* framhåller, utom Lennart som är lite rädd att vara utsatt för någon slags bluff i början av kontakten med Carrol.

Omvärldens reaktioner är mestadels positiva både i närmiljön och på chattforumen. På backgammonsajten finns det bland vissa en irritation över att folk utvecklar förhållanden via webbplatsen och kanske en avundsjuka på de nykärars lite ”larviga” beteende.

6. ANALYS

Jag kommer här att analysera intervjumaterialet i olika aspekter med återkopplingar till den inledande teoretiska genomgången.

6.1 ANALYS AV DATA MED TEORETISK ÅTERKOPPLING

KOMMUNIKATIONEN ÄR RELATIONEN

Poster (1995) anser att kommunikationens villkor och medel är så radikalt förändrade att det krävs en ny syn på människans identitet. Identiteten gestaltas dels i en interaktiv tvåvägskommunikation, dels i de spår som vi lämnat i databaser. I den elektroniska kommunikationen formar vi subjektet till det för ögonblicket mest funktionella. I denna studie kan man säga att *kommunikationen är relationen*. Relationen existerar och etableras innan det fysiska mötet endast i de media som används mellan parterna. I e-kommunikationen uppstår intresset och tycket för varandra, och i denna utvecklas relationen.

ÄRLIGHET OCH MULTIPLA VERKLIGHETER

Informanterna i den här studien vill ha en uppriktig kommunikation så tillvida att de vill bli bekräftade för den identitet de tycker att de har. Därmed har de också en möjlighet att gå vidare till en verklig kontakt, som givetvis är svårare om de har uppgett vilseledande information på ett Internetforum. Idéerna om multipla identiteter kan anses kontrastera mot situationen i den här studien. Det finns ett behov av att forma en sammanhängande bild av den andra och oss själva. Vet man inte vem den andra är, så måste man vara tydlig och konsistent i alla fall initialt. Det är en kulturfråga hur man uppfattar identiteten, men jag tror att dessa kontakter med textutbyte i realtid, ökar behovet av klarhet i språk och klarhet i vem man vill vara. Det finns ett intresse av att bli sedd som den man uppfattar sig vara. *Multipla verkligheter*, som Berger & Luckmann (1966) benämner det verkar vara ett mer användbart begrepp här. Man kan också uttrycka det så att en del av verkligheten finns på ett Internetforum, men den är inte avskild från det övriga livet, de övriga verkligheterna.

Svenningsson skriver även om skillnaden i attityd mellan de som chattar och de som inte gör det. De som är mer erfarna vid mediet betonar att ärlighet är vanligast, och de som inte chattar lägger tyngdpunkten på att man kan ljuga och spela roller (1999). Svenningsson tror att det finns en risk att överbetona frekvensen av rollspel eftersom *möjligheten* finns.

Det är lämpligt att anknyta till den autenticitet som Giddens (1997) talar om, att vara sann mot sig själv och sin berättelse. Det man gör måste kunna införlivas i den reflexiva berättelsen och förklaras för omgivningen utan stora svårigheter, det vill säga inte verka orimliga för vare sig en själv eller andra.

Det man utbytt via Internet måste stämma någorlunda överens med verkligheten om man ska mötas i den fysiska verkligheten med ett positivt resultat.

I ett spirande förhållande mellan två människor antar jag att det är det som Castells (2001) benämner den *primära identiteten* som är väsentlig för att bygga en relation på längre sikt.

ETT SOCIALT REFLEXIVT PROJEKT

Det uppstår snabbt en personlighet och intimitet i kontakterna i denna studie. Man chattar eller e-postar om vad man gör, tänker, tycker och om vad man har gjort tidigare i sitt liv. Med stöd i Giddens (1997) teoretiska perspektiv kan man uttrycka det som att man utbyter sina reflexiva projekt i textform. Vid användandet av andra språk än ens modersmål uttrycks självets reflexiva projekt i andra ordval än det man normalt använder och kanske repeterar, vilket kan underlätta att se sin historia på nya sätt tror jag.

Jag ser också en social aspekt av självets reflexiva projekt. Relationens historia kan ses som ett *socialt reflexivt projekt*, det vill säga en reflexiv berättelse om förhållandets framväxt som är utvecklad av bägge parter. Historier om hur man träffades och vad man tyckte om varandra först osv. är kännetecknande för alla förhållanden. Här skapas historierna i textbaserad form. Relationerna utvecklas och formuleras i text kontinuerligt. Möjligen kan detta göra det tydligare för en själv och bidra till en positiv reflexivitet. Andra relationer, som börjat i den fysiska verkligheten, har format berättelsen mer i gemensamma möten ansikte mot ansikte. Dessa möten har sedan kanske införlivats i en muntlig tradition, styrkt av exempelvis fotografier.

TEMPO

Boman (2002) redogör för olika forskningsresultat beträffande tempot i relationsbildandet i chatt. Hon kommer i sin egen forskning fram till att tempot är högre online än i fysisk verklighet och att man fort blir personlig vid chattande. Denna studie bekräftar det höga tempot och det stora informationsutbytet. Att det tidigt rör sig om *personliga* samtal är också markant.

CHATTEN SOM MORATORIUM

E H Eriksons begrepp *psykosocialt moratorium* (Havnesköld & Motander, 1999) kan appliceras på umgängesformerna på olika chattforum. På forumen kan det vara mycket lek och ett slags anstånd med de verkliga utvecklingsuppgifterna, men de testas virtuellt. Man kan exempelvis leka att man är ett par, som Emma och Andreas i denna studie, och betraktas av de övriga deltagarna som ett sådant. Ett slags utvecklande rollspel där man provar olika handlingar utan att drabbas av konsekvenser i den fysiska verkligheten.

Turkle (1995) har, som jag nämnde i den teoretiska inledningen, använt begreppet moratorium för att beskriva sociala lekar på Internet. Jag tycker främst hon betonar självutforskande, introspektiva aspekter. Man kan prova sin identitet, och kanske framhäva nya sidor av sig själv i en avspänd initial anonymitet på ett chattforum till exempel. Jag anser att hon i första hand analyserar e-kommunikation som ett slags verktyg för självinsikt och självförverkligande.

KURTIS – UPPVAKTNING VIA E-POST

Som jag nämnt tidigare så ser jag en gammaldags dimension i detta moderna medium, i exempelvis de dikter och låtar som Herman och Peter sänder sina respektive. Det kan ha likheter med den uppvaktning, den skriftliga konversation som i äldre tider kunde föregå ett möte med äktenskaplig potential. Skillnaden är att det inte fanns något slumpartat möte i den processen, utan att det oftast var lämpliga partier utsedda av släkt och traditioner i ett samhällsskikt. Traditioner som lever kvar i vissa delar av världen. Det som skiljer e-post från brev är även i detta fall främst tempot. Valet var man ska hämta sin e-post kan närmast motsvaras av eftersändning av vanlig post. Uppvaktningen, *kurtisen*, kan innehållsmässigt ha liknande former i e-post som i fysisk post. Exempelvis de dikter och bilder, samt även melodier som man skickar till den man uppvaktar.

KROPPEN OCH INTERNET

Giddens (1997) beskriver kroppen som en del av ett handlingsystem och inte ett passivt objekt. Ansiktsuttryck och gester utgör ett grundläggande innehåll i den kontextualitet som är förutsättningen för vardaglig kommunikation. Kroppens frånvaro skapar speciella villkor i kommunikationen. Övergången från elektronisk kontakt till fysiskt möte kan få olika resultat beroende på hur väl den bild man byggt upp stämmer med verkligheten. Jag skulle vilja påpeka att kroppens frånvaro inte bara avlägsnar det direkta kroppsspråket och sinnena i kommunikation ansikte mot ansikte. Hur någon interagerar med andra människor och artefakter i den fysiska verkligheten är viktigt för den uppfattning man får om denna människa.

Boman (2002) skriver om kroppens placering i en bakre region, där ingen har insyn förrän man fått den andres förtroende. Ett starkt erbjudande kan här uppfattas som att man har chansen att skapa en relation med någon, som man skulle ha förbisett eller avvisat om det första mötet inträffat i verkligheten. Detta kan utmana de preferenser vi tror oss ha och sätta vår självkänedom på prov. Svenningsson (1998) påpekar också att man på Internet kommer i kontakt med människor som man kanske skulle valt bort i ett möte ansikte mot ansikte.

På ett chattforum är cyborgens ingen komplett fusion människa – maskin, för att diskutera Søbys teorier (1998). I den fysiska verkligheten är Internet en utvidgning av kroppen. På Internet representeras man på sin höjd av en elektronisk bild med frånvaro av mänsklig utrustning. Min elektroniska uppenbarelse kommer att påverka min fysiska kropp synkront, men det omvända gäller inte. Jag påverkar endast min text, men den representerar hela kommunikationen. För exempelvis Emma i denna studie visar sig texten vara otillräcklig som förmedlare av personligheten. För henne kan texten på chatten vara sann, men ge en ofullständig bild av motparten.

I studien upplevs Internet som ett verktyg och ett kommunikationsmedel som existerar som en naturlig del av vår värld och erbjuder en initial trygghet i att man inte behöver visa sig i sin fysiska uppenbarelse från början.

Övergångschocken i bytet mellan verkligheter (Berger & Luckmann, 1966) verkar inte existera i övergångarna mellan de sociala rummen på Internet och det fysiska vardagslivet. Den stora övergången är från förhållandet i e-kommunikationen till det fysiskt verkliga mötet. I den övergången kan informanterna känna både nervositet, överraskning och till och med besvikelse.

Rädslan för att bli utsatt för något slags bluff är inte markant i studiens berättelser. Man litar till kommunikationens innehåll och verkar lyssna efter liknande signaler som man gör i verkliga livet, även om de här är textbaserade. Boman (2002) påpekar särskilt att chatten saknar motsvarighet i den fysiska verkligheten och att den bygger på *medveten* självpresentation. Att den är kontrollerad på ett annat sätt än när kroppen är med. Däremot verkar det svårt att kontrollera *allt* innehåll medvetet. Känslan av att kunna "läsa mellan raderna", att något "sipprar igenom", är viktig för en del av hennes informanter. Det "sipprar igenom" något i text och timing som man inte har fullständig kontroll över. Informanterna i denna studie delger liknande erfarenheter. Hur länge man dröjer med ett svar i en chatt, hur fort man skriver och vad man inte skriver är några exempel på vad som bidrar till bilden av den andra.

Jag vill tillägga angående fysisk frånvaro, att jag mött ett flertal kvinnor som uttryckt en rädsla för att utsättas för våld i kontakter med män. För dessa kan det nog upplevas som ett erbjudande att bekanta sig med okända män på ett tryggare sätt, initialt via e-kommunikation.

BY ELLER VÄRLD?

Det finns olika sätt att hantera sina val och möjligheter i ett globaliserat samhälle. Castells (2001) har skrivit om ökande rädsla, ökande flykt från frihet till trygghet, till säkra marker i det flyktiga nutida samhället. Fundamentalism i olika former blir attraktiv när livsstilsvalen blir för många och känns för triviala. En fundamentalism som ibland har lett till etniska konflikter och krig mot de människor som inte omfattar ens egna doktriner.

I den här studien syns ett positivt användande av globala möjligheter. Ur individens eget perspektiv finns ett meningsskapande verktyg för socialisation i olika former, och som också kan omfatta en möjlighet till en livsförändring. Det finns en större möjlighet än någonsin tidigare att upprätthålla utvecklande relationer, privata och professionella, med människor från i princip hela världen.

7. SLUTDISKUSSION

DET MÄNSKLIGA VERKTYGET – INTERNET

I denna studie har jag efter intervjuerna funderat mycket på materialet, människornas berättelser. Materialet blir efterhand avpersonifierat när man börjar titta på gemensamma villkor för situationen, för fenomenet. Det börjar ta en egen form. Som Per-Johan Ödman säger: ”Det är nämligen inte vi som ställer frågor till konstverket, det är i stället det som frågar ut oss. För ett kort ögonblick tar tavlan över och blir sin egen värld” (1994, sid.19). Det är en gåva att få en inblick i människors förmåga att utvecklas, skapa mening och glädje i sina liv.

Det har varit upplevelse att få ta del av det pragmatiska och självklara sätt som dessa människor har använt Internet på. Det är ett relativt nytt, men väl utnyttjat medium. Personerna i studien har använt Internet som verktyg för att uppnå en högre livskvalitet. De har hittat ett erbjudande via detta medium och sedan antagit en framväxande utmaning om en radikal förändring. Det är möjligheter som inte funnits tidigare. Andra kontaktsituationer som exempelvis kontaktannonser har inte erbjudit ett meningsfullt alternativ för dessa informanter.

Att träffas via Internet verkar öka stadigt i frekvens, och jag tror att vi bara har sett början på det. Det personliga samtalet och att mötas utan etiketter, är så viktigt för många. Om det är själarnas gemenskap man söker är ju chansen större att hitta en frände om hela världen ingår i kontaktnätet. ”När mamma mötte pappa” – historier om förhållandets början för barnen, kan bli berättelser om chattforum, alias, bilder och ikoner. Berättelser om en framväxande önskan att träffa den man tycker så mycket om som personlighet och människa.

Det är spännande att fundera på hur framtiden gestaltar sig för fenomenet i denna undersökning. De speciella problem som kan uppstå är av praktisk, politisk natur som svårigheter med visum och arbetstillstånd. Problemet med att den man chattat med inte visar sig vara ens drömrelation, är inte något som förtar den potentiella möjligheten.

OM METOD OCH FÖRBÄTTRINGAR

Intervjun är i sin textform dekontextualiserad. Det vill säga, texten är bara en notering av en komplex situation, ett annat sammanhang. Det har både för- och nackdelar, anser jag. Det gäller att fånga den inspelade situationens innehåll, att vara vaken för nyanserna i olika tonlägen. Samtidigt är den rena texten en källa för nya upptäckter och sammanhang, när de övriga intrycken läggs åt sidan. Transkriberingen medför en innehållskoncentration.

Informanterna har format narrativer tillsammans med mig som intervjuare, men det är min intention att försöka tolka händelseförloppet bakom dessa. Att tolka dem som narrativer tror jag hade varit mer intressant om studien varit koncentrerad på hur vi formulerar våra livsberättelser. Tyngdpunkten i denna studie ligger mer på vilka möjligheter och utmaningar som informanterna fun-

nit under kommunikationens och förhållandets framskridande.

Givetvis skulle ett större urval vara intressant att arbeta med efter denna studie, för att vidare fördjupa sig i ett mycket intressant fenomen.

VIDARE FORSKNING

Den här studien är ett försök att belysa nya samband och erfarenheter som kan bidra till förståelse och ökad kunskap om fenomenet att träffas via Internet. De möjliga konsekvenserna har vi här sett en del av, och uppslag till vidare forskning kommer att avsluta denna studie.

En fråga som jag inte ställt till informanterna är den om yrkesidentitet, att den inte verkar vara så initialt väsentlig i just denna studie. Yrkesrollen förefaller inte lika intressant som i det verkliga livet. De reella kunskaper och problemlösningar man kan erbjuda är däremot väsentliga på många Internetforum. Där finns också hela det intressanta område som omfattar hur man träffar varandra i sociala skikt i verkligheten, och om dessa är mer upphävda på Internet. Alternativt om skiktningen redan skett till forum som appellerar till olika samhällsgrupperingar. I tidigare forskning runt datormedierad kommunikation i början och mitten av 90-talet var troligen användargrupperna mer homogena, eftersom färre hade tillgång till Internet. En datorintresserad övre vit medelklass var än mer än nu (2003) överrepresenterad på Internet.

Avsaknaden av kroppslig representation gör att man inte kategoriserar människor på samma sätt som i den fysiska verkligheten, eftersom man inte får de vanliga ledtrådarna till en människas personlighet, genom kläder, frisyr, kroppsspråk, doft etcetera. Som jag nämnde tidigare: man har chansen att skapa en relation med någon som man kanske skulle ha förbisett eller avvisat. Detta kan utmana de sociala schabloner som påverkar ens val och agerande.

Genusaspekten är också intressant. Erbjudandet att bli bemött efter inre kvaliteter på ett chattforum appellerar exempelvis till Beatrice i denna studie. Hon har en frizon där hon inte blir betraktad primärt som ett könsobjekt. En kvinna behöver inte heller vara avvisande i en chatt av rädsla för att bli utsatt för manligt våld.

Detta är några intressanta områden att arbeta vidare med för att kartlägga ytterligare aspekter av detta intressanta fenomen.

REFERENSER:

- Balldin, Jutta (2000) *Fri i tid och rum? : ungas villkor för utveckling och positionering i en mobil skola*. Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen.
- Balldin, Jutta (2002) *Studera på distans. Gymnasieelever berättar om erbjudanden och utmaningar i distansutbildning*. Rapport inom ramen för Skolverkets försöksverksamhet med distansundervisning i gymnasieskolan. Kommer att publiceras under 2003.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1966) *The social construction of reality*. London: Penguin.
- Boman, Ann-Sofie (2002) *Connection@cyberspace.nu*. Luleå tekniska universitet: Institutionen för arbetsvetenskap.
- Burr, Vivien (1995). *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.
- Castells, Manuel (2001) *Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur* . Bd 1 – 2 Göteborg: Daidalos.
- Cohen, Louis & Manion, Lawrence & Morisson, Keith (2000) *Research methods in education*. 5th revised edition. London: Routledge.
- Giddens, Anthony (1997) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Haugsgjerd, Svein (1999) *Psykiskt Lidande*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Havnesköld, Leif & Mothander, Pia Risholm (1999) *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Liber.
- Jacquemot, Nicolas (2002) *Inkognito*. Stockholm: Bokförlaget DN.
- Jung, Carl Gustav (1964) *Människan och hennes symboler*. Stockholm: Forum.
- Kvale, Steinar(1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lévy, Pierre (2001) *Cyberculture*. Minneapolis: University of Minnesota press.
- Matthis, Irene (1994) *På Freuds divan. Freuds fallbeskrivningar i sju nytolkningar*. Stockholm: Natur och Kultur.
- McLuhan, Marshall (1964) *Media*. Stockholm: Bokförlaget Tranan.
- Ong, Walter J. (1990) *Muntlig och skriftlig kultur*. Göteborg: Anthropos.
- Pervin, Lawrence A. & John, Oliver P. (2000) *Personality : theory and research*. New York: John Wiley & Sons.
- Peirce, Charles S. (1990) *Pragmatism och kosmologi*. Göteborg: Daidalos.
- Polkinghorne, Donald (1983) *Methodology for the Human Sciences*. Albany: State University of New York Press.

Poster, Mark (1995) *The second media age*. Cambridge: Polity.

Qvarsell, Birgitta (1996) Pedagogisk etnografi för praktiken – en diskussion om förändringsfokuserad pedagogisk forskning. *Texter om forskningsmetod nr. 2*. Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen.

Qvarsell, Birgitta (2001) Montgomery, Henry & Qvarsell, Birgitta (red.), Perspektiv och förståelse. *Det problematiska och nödvändiga barnperspektivet* (s. 90-105). Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Sjögren, Lars (2001) *Sigmund Freud – mannen och verket*. Stockholm: Natur och Kultur.

Svenningsson, Malin (1998) *Cybermöten. Socialt umgänge och relationsskapande på nätet*. Hämtad 27/3 2003 från Linköpings universitet, Department of Communication Studies: www.jmk.su.se/digitalboarderlands/malins/malin.htm

Svenningsson, Malin (1999) Fägerborg, Eva & Westergren, Christina (red.), Mus och människa. Om IT som kulturellt fenomen. *Cybermöten. Om chatt som arena för kontaktskapande*. (s. 69-79). Stockholm: Nordiska Museets förlag.

Søby, Morten (1998) *Vi er alle kyborgere*. Oslo: Nordisk Pedagogik, vol. 18, nr.1, sid.16-35.

Turkle, Sherry (1995) *leva.online*. Stockholm: Norstedts.

Ödman, Per-Johan (1994) *Tolkning förståelse vetande*. Stockholm: Norstedts.

BILAGA

INTERVJUFRÅGOR:

1. Du har träffat en kvinna/man via ett Internetforum, kan du berätta lite om själva forumet? (Syfte, alias, ikoner, praktik...etc.)
2. Varför började du använda forumet? Vilka förväntningar hade du?
3. Hur började kontakten med just henne/honom? Vad fångade ditt intresse?
4. Hade du någon uppfattning om kön, ålder, etniskt ursprung från början? Skapade du en egen bild av detta? Fick du justera denna bild?
5. Var du rädd för att den bild/information du fick var felaktig? (Förskönad, falsk, ett skämt, rollspel eller liknande?)
6. Var du rädd för tekniska problem som nedkoppling etc.?
7. Hur fortsatte kontakten i forumet? Vilket var nästa steg i relationen? (E-post, telefon, brev etc.)
8. Var du rädd för missförstånd, att skrämman bort motparten?
9. Hur var reaktionerna på forumet över er växande relation?
10. Reaktioner från omvärlden? (Den fysiska.)
11. Hur växte beslutet fram att träffas på riktigt? När togs det? Var ni överens?
12. När du och din partner sågs första gången i verkligheten, visste ni mycket om varandra då? Hur lång tid tog det från första forumkontakten och dit?
13. Tror du att människor som träffar varandra via Internet utbyter mycket information innan man ses "på riktigt"?
14. Stämde ditt första verkliga intryck med den bild du fått av henne/honom?
15. Hur upplever du skillnaderna att inleda ett förhållande via Internet mot att mötas ansikte mot ansikte från början?